

ตารางที่ 5.1 ความคิดเห็นของบุคลากรของโรงเรียนต่อสภาพทั่วไปของชุมชน

สภาพชุมชนด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย		
	ร.ร.บ้านปากห้วยฯ	ร.ร.ปทุมพิทยฯ	รวมเฉลี่ย
1. ความสามัคคีกัน	3.36	3.10	3.19
2. ประชาชนในชุมชนประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมาย	3.36	3.10	3.19
3. ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม	3.53	3.42	3.45
4. ผู้ปกครองเอาใจใส่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน	3.17	2.95	3.02
5. ผู้ปกครองส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลาน	3.36	3.25	3.28
6. ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน	3.44	2.99	3.13
7. ประชาชนมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ	3.67	3.45	3.52
8. ชุมชนไม่ประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการสอน	3.17	2.82	2.93
9. ชุมชนไม่มีปัญหาด้านโจรภัย	2.94	2.79	2.84
10. ชุมชนไม่มีปัญหาด้านอาชญากรรม	3.08	2.69	2.81
11. ชุมชนไม่มีปัญหาด้านการพนัน	3.06	2.57	2.73
12. ชุมชนไม่มีปัญหาด้านยาเสพติดและอบายมุข	2.83	2.40	2.54
รวมเฉลี่ย	3.2477	2.9610	3.0524

จากตาราง 5.1 พบว่า บุคลากรของทั้งสองโรงเรียนมีความเห็นต่อความขยันของคนในชุมชนสอดคล้องกัน คือ เป็นคนมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพรองลงมาคือ ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามประเพณี และมีศีลธรรมอันดีงามซึ่งทั้ง 2 โรงเรียนก็มีความเห็นสอดคล้องกันอีก แต่ค่าความคิดเห็นในแต่ละหัวข้อพบว่าโรงเรียนบ้านปากห้วยจะมีค่าเฉลี่ยมากกว่าโรงเรียนปทุมพิทยาคมทุกหัวข้อและค่าความเห็นในทุกรายการของโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง มีค่าเฉลี่ย 3.2477 ซึ่งมากกว่าของโรงเรียนปทุมพิทยาคมซึ่งมีค่าเฉลี่ย 2.961 แสดงว่า โรงเรียนบ้านปากห้วยมีความคิดเห็นในทางที่

คือต่อชุมชนสูงกว่า โรงเรียนปทุมพิทยาคมแต่เมื่อคู่ค่ารวมทั้ง 2 โรงเรียนพบว่ามีค่าเฉลี่ย 3.0524 ซึ่งถือว่ามีความคิดเห็นในทางที่ดีต่อชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับผู้นำในชุมชนมีผลสำรวจออกมาดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 แสดงความคิดเห็นของบุคลากรต่อผู้นำในชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น		
	ร.ร.บ้านปากห้วยฯ	ร.ร.ปทุมพิทยฯ	รวมเฉลี่ย
1. ผู้นำชุมชนมีความสามัคคีในการปฏิบัติงาน	3.22	3.00	3.07
2. ผู้นำมีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาชุมชน	3.31	2.94	3.05
3. ผู้นำยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	3.28	2.95	3.05
4. ผู้นำมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของตน	3.33	3.08	3.16
รวม	3.284	2.990	3.084

จากตารางพบว่าบุคลากรของโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง ส่วนมากมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าคือ 3.284 ส่วนโรงเรียนปทุมพิทยาคมมีค่าต่ำกว่าคือ 2.990 และเมื่อดูในบางหัวข้อพบว่าโรงเรียนจะมีความคิดเห็นต่อผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง คือ 3.084

ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนต่อการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน มีผลดังนี้

ตารางที่ 5.3 ความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น		
	ร.ร.บ้านปากห้วยฯ	ร.ร.ปทุมพิทยฯ	รวมเฉลี่ย
1. อาชีพเครื่องปั้นดินเผาสามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ	4.00	3.99	3.99
2. ไม่ใช้งานหนักที่เหมาะสมกับคนไม่มีความรู้เท่านั้น	3.87	3.86	3.88
3. ไม่สร้างมลภาวะทางอากาศแก่ชุมชน	2.03	2.17	2.07
4. เป็นงานฝีมือควรเผยแพร่แก่ประชาชน	4.28	4.12	4.17
5. สามารถพัฒนาให้เป็นอาชีพหลักของชุมชน	4.19	4.26	4.24
6. ควรนำมาสอนในโรงเรียน	4.28	4.00	4.09
รวม			3.74

จากตารางแสดงว่า บุคลากรของทั้ง 2 โรงเรียนมีความคิดที่ดีต่อการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาอยู่ในระดับสูง

เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรของโรงเรียนทั้ง 2 ในด้านต่าง ๆ โดยใช้สถิติ T-test โดยโปรแกรม SPSS For Window ได้ผลการเปรียบเทียบดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรระหว่าง โรงเรียนปทุมพิทยาคมและโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง

ความคิดเห็นด้านต่าง ๆ	คะแนนเฉลี่ย		คะแนน T	Sig
	ร.ร.ปทุมฯ	ร.ร.บ้านปากห้วยฯ		
1.ด้านสภาพทั่วไปของชุมชน	2.95	3.247	3.077	0.003
2.ด้านผู้นำในชุมชน	2.990	3.284	2.240	0.027
3.ด้านอาชีพเครื่องปั้นดินเผา	3.72	3.78	0.69	0.489
4.รวมทุกด้าน	3.224	3.438	2.66	0.009

จากตารางที่ 5.4 ปรากฏว่าการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ปรากฏว่า โรงเรียนทั้ง 2 มีความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปของชุมชนและด้านผู้นำในชุมชนแตกต่างกันทั้ง 2 ด้าน โดยโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง จะมีความคิดเห็นในทางที่ดีกว่าโรงเรียนปทุมพิทย

คม ส่วนด้านอาชีพเครื่องปั้นดินเผาไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อดูโดยรวมทั้ง 3 ด้าน จะเห็นว่าทั้ง 2 โรงเรียนมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน

จากการศึกษาความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์บุคลากรของโรงเรียน ประกอบกับการที่โรงเรียนได้ผู้อำนวยการคนใหม่เข้ามาบริหารทำให้เชื่อมั่นว่าโรงเรียนจะสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดีทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารคนปัจจุบันมีแนวความคิดว่า “การศึกษาสามารถแก้ปัญหาของสังคมได้ อาชีพท้องถิ่นเป็นหัวใจของผม กระบวนการเรียนการสอนเป็นหัวใจของโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้โรงเรียนทำหลักสูตรท้องถิ่นได้ องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีอะไร เพียงแต่แก้ไขการประสานงานระหว่างหน่วยงานก็พอ ” (วิชัย ศิริบุรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ปทุมพิทยาคม :1 พ.ศ. 2544) ซึ่งเป็นการแสดงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารต่อการทำงานร่วมกับชุมชน ในการผลักดันให้เกิดการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้แสดงให้เห็นว่าท่านในฐานะผู้บริหารจะสามารถผลักดันให้เกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง ดังคำให้สัมภาษณ์ดังนี้ “โรงเรียนต้องเปิดโลกทัศน์ใหม่ว่าที่นี่คือโรงเรียนของชุมชน ไม่ใช่โรงเรียนเป็นของผู้บริหาร ชุมชนคือลูกค้า เขาคือบุคคลสำคัญของเรา ” นอกจากผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียนแล้ว ผู้บริหารระดับรองลงมาซึ่งเป็นผู้ติดตามดูแลการดำเนินงานของโรงเรียนคือผู้ช่วยผู้อำนวยการ ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำนโยบายของผู้บริหารไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลโรงเรียนมีบุคลากรที่มีแนวความคิดสอดคล้องกับผู้บริหารเช่น เห็นความสำคัญและสนใจในการประกอบอาชีพของชุมชน เห็นว่าการศึกษาสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้ อาชีพของชุมชนสามารถนำเอาเข้าไปสอนในโรงเรียนได้อย่างไม่มีปัญหา ปัญหาความแตกความสามัคคีที่เกิดขึ้นในชุมชนปัจจุบันยังมีหนทางที่จะแก้ไขได้โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันของชุมชน เป็นต้น และมีความเชื่อว่าถ้าโรงเรียนมีนโยบายสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนก็สามารถจะตอบสนองได้ ในกรณีที่จะให้ใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการเรียนการสอนนั้นต่างเห็นพ้องกันว่าสามารถทำได้ในรูปแบบเป็นกลุ่มสนใจโดยเชิญวิทยากรจากชุมชนและใช้สถานประกอบการในชุมชนเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นแนวความคิดที่สรุปจากการสัมภาษณ์โดยตรงและ การใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารระดับต่างๆ รวมทั้ง อาจารย์ผู้สอนในโรงเรียน

กรณีโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อชุมชนในด้านต่างๆแล้วปรากฏว่าโรงเรียนมีทัศนคติที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน ผู้นำชุมชน และ อาชีพเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมที่จะเข้าไปร่วมทำงานกับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของชุมชน และผู้ปกครองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันโดยตรงอยู่แล้ว ตัวอย่างในปัจจุบันที่เห็นชัดเจนคือ การที่โรงเรียนได้ใช้สถานประกอบการเป็นที่เรียนวิชาศิลปะของนักเรียน โดยการใช้เป็นที่ปั้นผลงาน สังเกตการณ์ของนักเรียน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการเป็นอย่างดี ดังนั้นการที่ทางโรงเรียนจะใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการเรียนการสอนจึงเป็นเรื่องที่สามารถทำได้

สรุป

โรงเรียนในชุมชนมี 2 แห่ง แยกเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สอนถึงระดับชั้น ป.6 สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา เมื่อพิจารณาศักยภาพความพร้อมของโรงเรียนทั้ง 2 แห่งแล้วพบว่า จำนวนบุคลากรทั้ง 2 แห่ง มีจำนวนมาก มีภาระการสอนน้อย โรงเรียนปทุมพิทยาคม มีภาระการสอนเฉลี่ยต่อคน จำนวน 14.6 คาบ / สัปดาห์ และโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองมีภาระการสอนเฉลี่ยต่อคน จำนวน 13.5 คาบ / สัปดาห์

การให้บริการแก่ชุมชน ทางโรงเรียนเปิดให้บริการแก่ชุมชนในด้านให้บริการสถานที่ในการจัดกิจกรรมกีฬาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการให้บริการทางวิชาการมีน้อยมาก มีบ้างที่โรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองในเรื่องการทำแปลงสาธิตโครงการตามแนวพระราชดำริ

การใช้แหล่งความรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โรงเรียนปทุมพิทยาคมเคยเชิญผู้ประกอบการอาชีพเครื่องปั้นดินเผาไปเป็นวิทยากรทำการสอนวิชาเครื่องปั้นดินเผา ในโรงเรียน แต่ปัจจุบันไม่ได้เชิญอีกแล้วทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์ที่เคยสอนวิชานี้ย้ายไปอยู่โรงเรียนอื่น ทำให้ไม่ได้เปิดสอนวิชาดังกล่าวเนื่องจากขาดอาจารย์ผู้สอน ส่วนโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองได้เปิดสอนวิชาเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียน และนำนักเรียนไปดูการปฏิบัติงานในสถานประกอบการในชุมชน และให้บุตรหลานผู้ประกอบการในชุมชน ที่มีความสามารถขึ้นรูปได้เป็นคนสาธิต และสอนนักเรียนคนอื่นๆ

การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนของโรงเรียน ส่วนมากเป็นกิจกรรมทางศาสนา ส่วนการพัฒนา มีน้อย การอบรมอาชีพแก่ชุมชนไม่ได้ดำเนินการโดยครู ประชาชน คิดว่าการอบรมอาชีพให้แก่ชุมชนเป็นหน้าที่ของพัฒนากร เพราะในชุมชนจะมีการอบรมอาชีพโดยพัฒนากรและการศึกษานอกโรงเรียน

ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนต่อสภาพทั่วไปของชุมชน เช่น ความสามัคคี การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง การประพฤติตนตามประเพณีท้องถิ่น และศีลธรรมอันดีงาม การอบรมบุตรหลาน การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษามูลนิธิ การให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของโรงเรียน ความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพที่ไม่กระทบกระเทือนต่อการจัดการเรียนการสอน การไม่มีปัญหาด้านโจรผู้ร้าย การก่ออาชญากรรม การไม่มีการพนัน ด้านยาเสพติดและอบายมุข ปรากฏว่า มีความคิดเห็นต่อชุมชนอยู่ระดับปานกลาง แสดงว่า สภาพของชุมชนมีสภาพปกติ ความคิดเห็นที่มีต่อผู้นำในชุมชน ผู้นำมีความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลาง สามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้ปานกลาง และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง

ความคิดเห็นด้านการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ได้แก่ ความสามารถการทำรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ เหมาะกับคนทุกระดับ การไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ สมควรเผยแพร่แก่เยาวชน สามารถพัฒนาให้เป็นอาชีพหลักของชุมชนและสมควรนำมาเปิดสอนในโรงเรียน

สรุปว่า โรงเรียนเห็นด้วยกับการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน และพร้อมที่จะทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน

บทที่ 6

ศักยภาพของชุมชนและโรงเรียนในการทำงานร่วมกัน

จากการศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนและชุมชนได้ดำเนินการผ่านมามีหลายรูปแบบ บางกิจกรรมเป็นการเริ่มต้นจากโรงเรียน บางกิจกรรมชุมชนเป็นผู้เริ่มต้น แล้วมีการประสานความร่วมมือจากอีกฝ่ายหนึ่ง บางกิจกรรมชุมชนดำเนินการตามลำพัง โดยไม่มีโรงเรียนเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ มีกระบวนการทำงานต่างกัน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่ออกมาจึงมีผลที่แตกต่างกัน ดังกิจกรรมโรงเรียนสีขาว กิจกรรมป้องกันไข้เลือดออก กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ กิจกรรมกลุ่มสตรีตำบลปทุม กิจกรรมลอกผักตบชวา กิจกรรมลอยกระทง และกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

6.1 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

6.1.1 กิจกรรมโรงเรียนสีขาว

จากการศึกษาเอกสารของโรงเรียน การประชุมผู้นำชุมชน และการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการ พบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการโครงการโรงเรียนสีขาวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยโครงการได้เริ่มขึ้นเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีโครงการที่จะป้องกันและแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดและอบายมุข เช่น สื่อดามก การพนัน และการทะเลาะวิวาทในสถานศึกษา ดังนั้น จึงมีคำสั่งให้โรงเรียนดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาว โดยได้กำหนดรูปแบบการดำเนินการอย่างเบ็ดเสร็จ ทางโรงเรียนได้ดำเนินการ โดยเริ่มต้นจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด สื่อดามกอบายมุข การพนัน และการทะเลาะวิวาท จากนั้นได้ประชุมคณะกรรมการของโรงเรียนเพื่อสรรหาคณะกรรมการโรงเรียนสีขาว ตามหลัก 4 ประสาน 2 คำ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้บริหาร ผู้แทนครู ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และผู้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน วิธีการสรรหาคณะกรรมการใช้หลายวิธี โรงเรียนจะเลือกสรรจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนโดยตรง ส่วนผู้นำชุมชนและตัวแทนผู้ปกครองโรงเรียนจะใช้วิธีสอบถามจากผู้นำที่มีความคุ้นเคยก่อน จากนั้นจึงไปทาบทามกับเจ้าตัว เพื่อขอคำยืนยันในการให้ความร่วมมือ กรรมการที่ทางโรงเรียนเลือกและไปทาบทามส่วนมากยินดีให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

การดำเนินการของโครงการประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ยาเสพติด การพนัน การทะเลาะวิวาท สื่อดามก เป็นต้น นอกจากนั้นโรงเรียนได้ใช้กิจกรรมหน้าเสาธงในการอบรมนักเรียน จัดเสียงตามสาย การจัดป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ จัดประกวดคำขวัญ/วาดภาพ เพื่อรณรงค์ให้ให้นักเรียนตระหนักในพิษภัยยาเสพติดและอบายมุข นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหามาปรึกษาเพื่อร่วมแก้

ปัญหา ด้านความร่วมมือของชุมชนในการให้ข้อมูลในเรื่องเหล่านี้ระหว่างก่อนและหลังโครงการมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ หลังจากได้ดำเนินโครงการนี้แล้วโรงเรียนพบว่าได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาบางส่วนที่ชุมชนยังไม่ให้ข้อมูลทั้งหมด ดังการให้สัมภาษณ์ของอาจารย์เด็ดดวง เรตสันเทียะ โรงเรียนปทุมพิทยาคม 6 ตุลาคม 2543 ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนสีขาว ในกรณีคำถามเกี่ยวกับการให้ข้อมูลของชุมชนว่า “บางครั้งผมรู้ดีกว่าผู้ที่อยู่ในชุมชนให้ข้อมูลทางโรงเรียนไม่ทั้งหมด เหมือนกับเกรงกลัวอะไร” ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังมีน้อย จึงทำให้เกิดความระแวง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม โครงการนี้ก็ได้นับถึงผลดีที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนมองว่าโรงเรียนไม่มีปัญหาที่ชัดเจน ดังนั้น ผลจากการทำโครงการนี้จึงไม่ปรากฏอย่างชัดเจน ทั้งนี้ อาจจะมีสาเหตุมาจากการดำเนินไม่มีความต่อเนื่อง จึงทำให้ไม่ปรากฏผลอย่างชัดเจน ดังคำพูดของอาจารย์วันนิช ส่องสุข ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง รับผิดชอบโครงการโรงเรียนสีขาวโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2543 ว่า “ถ้าโครงการนี้ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ผมเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน” การดำเนินโครงการนี้ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของโรงเรียนในการประสานความร่วมมือกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

6.1.2 โครงการกำจัดขยะป้องกันไข้เลือดออก

จากการสัมภาษณ์นางบันเทิง เสพสวัสดิ์ นักวิชาการสาธารณสุข 5 สถานีอนามัยตำบลปทุม 5 ต.ค. 43 และการสนทนากับชาวบ้านในเรื่องการกำจัดขยะป้องกันไข้เลือดออกสรุปเนื้อหาการดำเนินงานได้ดังนี้ โครงการนี้เริ่มต้นจากการเกิดปัญหาไข้เลือดออกขึ้นในชุมชน อ.ส.ม. (อาสาสาธารณสุขหมู่บ้าน) จะพูดคุยกับชาวบ้านถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไปปรึกษาเจ้าหน้าที่อนามัย เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลจึงได้เชิญ อ.ส.ม. ทั้งตำบลมาประชุมปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางแก้ไขป้องกัน ครั้งแรกจะช่วยกันรณรงค์ทั้งตำบล โดยการทำลายกระดาง ครก กะลา ปัญหาทั้งหมดไป แต่เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นอีกที่หมู่ใด ก็ให้ อ.ส.ม. หมู่ นั้นรับผิดชอบ โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ส่วนมากหมู่ 6 (หมู่ 6 และหมู่ 11 ในปัจจุบัน) จะมีปัญหาไข้เลือดออก เนื่องจากหมู่นี้มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาทำให้มีครก กระดางแตกทิ้ง กองกันเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้ลดน้อยลง เนื่องจากผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาได้ช่วยกันทูลให้แตกจนไม่สามารถเป็นภาชนะใช้งานได้แล้วจึงนำไปทิ้ง

โครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากทางวัด โรงเรียน และชาวบ้าน การประสานงานทำทั้งอย่างเป็นทางการ คือ ทำหนังสือถึงหน่วยงาน (โรงเรียน) ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และทำอย่างไม่เป็นทางการผ่าน อ.ส.ม. ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของงาน เพราะจะทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับประชาชนในการทำกิจกรรม นอกจากนั้นยังลงมือปฏิบัติงานด้วยตัวเอง ทั้งกิจกรรม

ทำลายที่เพาะพันธุ์ยุง และการฉีดพ่นสารเคมี ในปัจจุบันชุมชนดำเนินโครงการนี้กันเอง เช่น ทบกระถางครก รวมทั้งนำสารเคมีกำจัดยุงไปใส่ตามภาชนะใส่น้ำของคนที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุง

6.1.3 กิจกรรมมูลนิธิเกษตรกรไทย ตำบลปทุม

จากการสัมภาษณ์นายสมัย น้าผล ประธานศูนย์ประสานงานมูลนิธิเกษตรกรไทย ตำบลปทุม สรุปกิจกรรมและปัจจัยเกี่ยวข้องต่างๆ ได้ดังนี้ นายสมัย น้าผล เป็นเกษตรกรดีเด่นที่ไม่เคยได้ผ่านการเรียนในระบบโรงเรียนหรือสถานศึกษามาก่อน แต่ใช้การสังเกต ซื้อมาอ่านเอง แล้ว ทำตาม นอกจากนั้นได้อาศัยศึกษาดูงานตามสถานที่จริงที่ได้รับทราบจากการแนะนำในหนังสือ หรือจากข่าวเกษตรกรจากรายการโทรทัศน์ เป็นต้น จากคำบอกเล่าของเจ้าตัวบอกว่าทางเกษตรไม่ได้ให้ความช่วยเหลือใด ๆ มีแต่มาเอาประโยชน์ เช่น มาขอปักป้ายของเกษตรอำเภอ และมาถามความรู้จากเกษตรกร ในกรณีมูลนิธิเกษตรกรไทยตำบลปทุม ได้มีคนมาชักชวนให้ไปประชุม และให้เป็นผู้ประสานงานในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้น เพื่อขอกู้เงินที่รัฐบาลจะจัดสรรให้ แต่ปัจจุบันยังไม่มีให้กู้เงิน และเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าเหมือนกับเป็นการขอเสียงของนักการเมืองมากกว่า โดยอ้างผลประโยชน์ตอบแทนเป็นแรงจูงใจ

6.1.4 กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านตำบลปทุม

จากการสัมภาษณ์นางอุบลรัตน์ จอกลง วันที่ 5 ต.ค.43 สรุปได้ดังนี้ กลุ่มแม่บ้านตำบลปทุมมีนางอุบลรัตน์ จอกลง เป็นประธาน เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากสภาตำบลซื้อจักร และสร้างอาคารของกลุ่ม ประธานกลุ่มแม่บ้านได้เล่าถึงการทำงานของกลุ่ม แม่บ้านมีปัญหาก็สมาชิกไม่มาทำงานรวมกันที่อาคารสำนักงาน นิยมนำไปทำที่บ้าน ต่อมาเลิกกิจกรรมเย็บผ้า ภายหลังได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ. 2542 และ 2543 เพื่อรวมกลุ่มทำไข่เค็ม และดอกไม้ กิจกรรมดังกล่าวยังคงดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่การทำงานยังเป็นกลุ่มที่ไม่เข้มแข็งพอ เป็นการรวมตัวอย่างหลวม ๆ มีคนทำประจำอยู่ไม่กี่ราย ผลผลิตที่ได้จะนำไปจำหน่ายตามงานที่ทางพัฒนาการจัดขึ้น นำไปจำหน่ายให้แก่ห้างสรรพสินค้าบ้าง ผู้สนับสนุนหลักของกลุ่มนี้ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยให้งบประมาณสนับสนุน แต่ไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่มเลย ส่วนท่านผู้ใหญ่บ้านก็ให้ความสำคัญน้อย ไม่มีมาตรการในการควบคุมและดูแล รวมทั้งไม่ได้จัดสถานที่ให้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วย ไม่มีคนประสานงานด้านนี้อย่างจริงจัง ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านจึงขึ้นอยู่กับหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกเท่านั้น

6.1.5 กิจกรรมลอกผักตบชวา

จากการสัมภาษณ์นายจำลอง จาระงับ 5 ต.ค. 43 สรุปได้ดังนี้ กิจกรรมลอกผักตบชวาเกิดขึ้นเนื่องจากชุมชนบ้านปากห้วยวังนองตั้งอยู่ติดกับอ่างเก็บน้ำห้วยวังนอง ใช้สันเขื่อนอ่างเก็บน้ำเป็นเส้นทางสัญจร ดังนั้นทุกปีจะมีผักตบชวาลอยมาติดที่ทางระบายน้ำที่เขื่อนปีละหลาย ๆ ครั้ง ดังนั้น จึงมีผู้

นำบางคนเห็นความสำคัญ และได้รวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อร่วมกันสอกลผักตบชวา นอกจากนี้ชาวบ้านได้ขอความร่วมมือจากโรงเรียนในชุมชน จากหน่วยงานราชการ ระดมกำลังกันซึ่ง โดยมากจะทำในวาระสำคัญๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น ส่วนมากจะใช้กำลังคน การใช้เรือลอกผักตบจะมีบ้างที่ใช้งบประมาณที่ทางราชการให้มา เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าเป็นการทำงานแบบอาสาสมัคร ไม่ใช่งานนโยบาย กิจกรรมดังกล่าวความจริงน่าจะเป็นงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีโครงการและงบประมาณเอาไว้เป็นประจำ

6.1.6 กิจกรรมประเพณีลอยกระทง

จากการสัมภาษณ์นายสุทิน พิมพ์กรรม์ ประธานดำเนินการกิจกรรมลอยกระทง เมื่อ 5 ต.ค. 43 สรุปได้ดังนี้ ประเพณีลอยกระทงของชุมชนบ้านปากห้วยวังนองได้เริ่มทำกันมานานแล้ว แต่เป็นการจัดที่ไม่ใหญ่โตนัก เพียงแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชนร่วมกับพระเณรจัดสถานที่บริเวณท่าน้ำวัดมงคลโกวิทารามริมอ่างเก็บน้ำห้วยวังนอง ไว้ให้ชาวบ้านมาร่วมกันลอยกระทงในวันเพ็ญเดือนสิบสอง จนเมื่อปี พ.ศ. 2539 และ 2540 ได้มีคณะกรรมการรับผิดชอบจัดงานโดยเฉพาะ โดยมีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมประเพณีลอยกระทง โดยใช้สถานที่ของวัดซึ่งมีบริเวณติดกับอ่างเก็บน้ำจึงมีความเหมาะสมมากเป็นที่จัดงาน มีมหรสพสมโภชงานด้วย ปรากฏว่าประชาชนได้จัดทำกระทงมาร่วมงานจำนวนมาก ต่อมาจึงได้จัดทำอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมประกวดกระทงของกลุ่มต่าง ๆ ทำให้ประชาชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ในปีนี้ (2543) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาได้จัดนิทรรศการเครื่องปั้นดินเผา มีกิจกรรมแข่งขันการปั้นขึ้นรูปครก กระถาง ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนมากเป็นพิเศษ คณะกรรมการวัดเป็นผู้รับผิดชอบ ในปี พ.ศ. 2543 นี้ ได้มอบหมายให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบตามภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

6.2 กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน

6.2.1 กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล

จากสัมภาษณ์นายลำพอง คัดทวิ เจริญญิกกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล 27 มี.ค. 43 สรุปได้ดังนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2534 องค์กรเคร์ ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน (NGO) ได้เข้ามาในชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีความสนใจที่จะตั้งโรงงานทำกระถาง หรือจัดซื้อเครื่องมือ เครื่องจักร รวมทั้งวัสดุที่ใช้ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา บางรายได้รับความช่วยเหลือทั้งหมด แต่ส่วนมากจะได้รับความช่วยเหลือเป็นบางส่วนเท่านั้น ด้วยความช่วยเหลือดังกล่าว ทำให้มีโรงงานปั้นกระถางเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ผลิตกระถางออกมามากจนเกินความต้องการของตลาด ผู้ผลิตเริ่มขายตัดราคากันเองทำให้ราคากระถางต่ำลงมาก ผู้ผลิตเริ่มเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับหนี้สินที่กู้มาลงทุน

ปี พ.ศ.2537 องค์การแคร์ได้แนะนำให้รวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินงานด้านการตลาด โดยกำหนดให้สมาชิกสะสมเงินหุ้นเพื่อออมนเงินไปพร้อมๆกัน องค์การแคร์ให้เงินช่วยเหลือกลุ่มจำนวน 100,000 บาท เพื่อเป็นเงินหมุนเวียนรับซื้อกระดาษจากสมาชิก ทำให้ราคากระดาษเริ่มสูงขึ้นมา สมาชิกกลุ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้นทำให้เงินหมุนเวียนไม่เพียงพอ องค์การแคร์จึงได้เพิ่มเงินช่วยเหลือให้กลุ่มอีกจำนวน 100,000 บาท ทำให้ยอดเงินช่วยเหลือ เพิ่มขึ้นเป็น 200,000 บาท และด้วยการทำให้สมาชิกออมนเงินแต่ละ 100 บาท และหักเงินจากสมาชิกที่ขายผลิตภัณฑ์ให้กลุ่ม 50 สตางค์ ต่อ กระดาษ 1 ใบ ทำให้กลุ่มมีเงินทุนเพิ่มขึ้นอีกต่อมาไม่นานเมื่อสมาชิกของกลุ่มมีจำนวนมากขึ้น กลุ่มเริ่มมีปัญหาเรื่องการเงิน ดังสมาชิกกลุ่มรุ่นแรกๆว่า “การจ่ายเงินเพื่อรับซื้อผลิตภัณฑ์เริ่มมีปัญหา สมาชิกมาเบิกเงินไม่ได้ โดยผู้รับผิดชอบบอกกับสมาชิกว่าเงินหมดแล้ว แต่ขณะที่ยังมีเงินจ่ายให้กับคนใกล้ชิดกับผู้รับผิดชอบ” (นายสมัย นาคผล. 16 มี.ค.43) ดังนั้นจึงมีสมาชิกเริ่มเกิดความไม่ไว้วางใจผู้รับผิดชอบ จึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ องค์การแคร์เข้ามาตรวจสอบ จึงทำให้ทราบว่า ประธานผู้รับผิดชอบได้นำเงินช่วยเหลือดังกล่าวไปสร้างบ้าน ในการสอบสวนเรื่องดังกล่าวมีคนเล่าว่าประธานดำเนินงานได้พูดกับคนใกล้ชิดว่า “เขาเป็นผู้ถือกองข้าว เขาหัวเขากะไซกินดัวะ” (นายคำพอง คัดทวี. 27 มี.ค. 43) (เราเป็นคนถือกองข้าว เราหัวเราก็กินกิน) ดังนั้นจึงได้ข้อสรุปจากการสอบสวนครั้งนั้นชัดเจนคือ ประธานขยอกเงินไปใช้เอง เป็นเหตุให้เมื่อต้นปี พ.ศ.2539 องค์การแคร์ได้ตั้งยุบกลุ่มแล้วเรียกเงินคืน ทำให้การดำเนินการของกลุ่มดังกล่าวสิ้นสุดลง

นายคำพอง คัดทวีได้กล่าวในวันเดียวกันว่า จากบทเรียนของกลุ่มดังกล่าวทำให้ได้เรียนรู้ การดำเนินงานของกลุ่มว่าเป็นอย่างไร และเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม จึงคิดว่าจะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ ดังนั้นเมื่อเขามีโอกาสได้ไปอบรมกับกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย ในกลางปี พ.ศ.2539 เขาได้ร่วมปรึกษากับผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน และ คกลงจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 7 คน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา ด้วยเงินเริ่มต้นคนละ 500 บาท รวมเป็นเงิน 3,500 บาท ให้สมาชิกกู้ยืมมาอย่างต่อเนื่อง สมาชิกเพิ่มมากขึ้นตามลำดับและได้จดทะเบียนสหกรณ์กับเจ้าหน้าที่ สหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี เป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียนทวีพราชมงคล ในปี พ.ศ.2540

การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนทวีพราชมงคล มีกิจกรรมหลักอยู่ 2 กิจกรรมคือ การออมนเงิน และการให้สมาชิกกู้เงิน การสะสมเงินออม การชำระหนี้ ใช้วิธีให้เหรียญเดินเก็บจากสมาชิก ด้วยการดำเนินการดังกล่าวทำให้สมาชิกมีเงินออมมากขึ้น และการชำระเงินและการออมนเงินไม่มีปัญหาใดๆ ทำให้กลุ่มมีเงินหุ้นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึง 242,999 บาท ในปี พ.ศ.2541 เจ้าหน้าที่ สหกรณ์อำเภอเมืองอุบลราชธานี ได้เข้ามาตรวจสอบกิจการของกลุ่ม ได้ทราบวิธีการดำเนินงานของกลุ่มที่ให้เหรียญเดินเก็บเงินจากสมาชิกจึงได้ตำหนิและย้ำว่า ต้องให้สมาชิกเป็นคนนำเงินมาส่งเอง หลังจากนั้นมาจึงไม่มีการเดินเก็บเงินอีก ผลกระทบต่อกลุ่มคือ สมาชิกไม่ได้ส่งเงินใดๆเลยทำให้ยอดหนี้ของสมาชิกไม่ลดลง เงินหุ้นไม่เพิ่ม สมาชิกบางส่วนลาออก

เมื่อต้นปี พ.ศ.2543 คณะนักวิจัยได้เข้าไปศึกษาและร่วมประชุมกับสมาชิก 4 ครั้ง ครั้งที่ 1 เข้าไปศึกษาประวัติความเป็นมา และ วิธีการดำเนินงาน รวมทั้งสภาพปัญหาของกลุ่ม ครั้งที่ 2 ร่วม

ประชุมกับสมาชิก ปรากฏว่า สมาชิกมาไม่ครบองค์ประชุมจึงเลื่อนไป ครั้งที่ 3 ประชุมร่วมกับสมาชิก เจ้าหน้าที่สหกรณ์อำเภอเมืองอุบลราชธานี และเจ้าหน้าที่ภาคสนามของสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 4 ประชุมร่วมกับคณะกรรมการสหกรณ์ชุดใหม่ และคณะนักวิจัยได้ร่วมสนทนากับสมาชิกและคณะกรรมการอย่างไม่เป็นทางการอีกหลายครั้ง ทำให้ทราบข้อมูลว่าในปัจจุบันสมาชิกขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สืบเนื่องจากคำตอบของสมาชิกกลุ่มคือคำถามที่ว่า “ทำไมสมาชิกส่วนใหญ่จึงไม่สะสมเงินและไม่ส่งคืนเงินกู้แก่สหกรณ์” แต่ละคนจะตอบเหมือนกันว่า “ฝากไปก็ไม่ว่าจะได้คืนหรือเปล่า เมื่อให้สมาชิกกู้ไปก็ไม่ส่งคืน” บางคนก็พูดว่า “ประธานกรรมการอนุมัติให้คนใกล้ชิดตนเองเป็นคนกู้ส่วนคนอื่นจะไม่ได้กู้” เหล่านี้เป็นคำพูดที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ไว้วางใจการดำเนินงานของกรรมการและสมาชิกด้วยกัน นอกจากนั้นประธานกรรมการยังขาดภาวะผู้นำ ไม่สามารถพูดชักจูงให้สมาชิกเชื่อถือได้ ขาดความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหา และยังคงมีความเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะไม่สามารถแก้ไขได้ ทั้งนี้สืบเนื่องจากพฤติกรรมการแสดงออกของประธานกรรมการในการจัดประชุมสมาชิกหลายครั้ง เมื่อจะเริ่มประชุมประธานจะไม่กล้ากล่าวเปิดประชุม เมื่อบอกให้กล่าวเปิดและดำเนินการประชุม ประธานจะพูดว่า “ผมไม่กล้าพูดหรืออาจารย์” พอถูกบีบให้พูดหนักเข้าก็จะถามว่า “จะพูดว่าอย่างไร หละอาจารย์” เป็นต้น และในที่สุดต้องให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์เป็นคนดำเนินการประชุม เมื่อผู้วิจัยถามถึงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ประธานก็จะพูดว่า “แก้ไขไม่ได้หรืออาจารย์” เมื่อถามว่าแล้วต่อไปจะอย่างไร ประธานก็จะบอกว่า “ไม่รู้จะทำอย่างไรก็ปล่อยไปเรื่อยๆ” เมื่อนักวิจัยแนะนำการแก้ปัญหาให้ไปดำเนินการ ประธานก็จะบอกว่า ทำไม่ได้หรือครับอาจารย์ ซึ่งเท่ากับเป็นการปิดโอกาสการแก้ปัญหาอย่างสิ้นเชิง

ลักษณะการถือหุ้น และการกู้เงินของสมาชิก จากการดำเนินงานของกลุ่มพบว่า สมาชิกที่ส่วนมากที่เข้ามาเป็นสมาชิกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกู้เงิน ทั้งนี้เนื่องจากว่าสมาชิกจะมีหุ้นอยู่จำนวนเท่าใดก็สามารถเงินกู้ได้ 10,000 บาท ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจูงใจให้คนสมัครเข้าเป็นสมาชิกเป็นจำนวนมาก ส่วนการถือหุ้นของสมาชิกมีอยู่ 2 ลักษณะคือ ผู้ถือหุ้นตามข้อบังคับของกลุ่มเพื่อให้คนได้รับสิทธิในการกู้เงิน กลุ่มนี้จะมีหุ้นอยู่เพียงเล็กน้อย อีกกลุ่มหนึ่งคือผู้ถือหุ้นเพื่อหวังจะฝากเงินเพื่อรับปันผลจากส่วนแบ่งของกำไร ซึ่งมีจำนวนน้อยคนแต่มีจำนวนหุ้นมากปัญหาของกลุ่มเริ่มมีความรุนแรงมากขึ้น ดังคำกล่าวของสมาชิกแรกตั้งว่า “การกู้เงินของสมาชิกระยะหลังเป็นการกู้เพื่อป้องกันไม่ให้หุ้นเกิดการสูญหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถือหุ้นจำนวนมากเมื่อมีปัญหาการส่งเงินคืนของสมาชิก ก็ได้ใช้สิทธิของญาติพี่น้องที่เป็นสมาชิกกู้เงินของกลุ่มออกไปโดยไม่มีการใช้หนี้” นายลำพอง คัดทวี กล่าวว่าให้ทุกคนแต่มากกว่าหุ้น แต่เมื่อศึกษาจากเอกสารบัญชีการเงินพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มาจากกลุ่มเครือญาติ 2 กลุ่ม (ดูจากนามสกุล) และเมื่อตรวจสอบการกู้แล้วพบว่า เงินกู้กับหุ้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน ดังนั้น ปัญหาของกลุ่มเครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคลจึงมีปัจจัยมาจาก การแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ ดังคำกล่าวของนายลำพอง คัดทวี ได้กล่าวเกี่ยวกับการแก้ปัญหว่า “ปัญหาอยู่ที่การเชิญสมาชิกประชุม สมาชิกต้องมาจ่ายเงินเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และเห็นอกเห็นใจกัน” และ “หมู่บ้านนี้ไม่สามัคคีกัน” ความไม่เข้าใจ

เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน ความไม่ซื่อสัตย์และความไม่จริงใจของสมาชิก และสุดท้ายคือความไม่มีวินัยในตัวเองของสมาชิกด้วยกัน

6.2.2 กิจกรรมกลุ่มส่งเสริมอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

ในปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณสนับสนุนอาชีพของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน เงื่อนไขในการขอรับเงินสนับสนุนนี้คือ ประชาชนต้องรวมกลุ่มกันไม่น้อยกว่ากลุ่มละ 10 คน แล้วเสนอโครงการผ่านตัวแทนหมู่บ้าน(ส.อบ.ต.)ประจำหมู่บ้านของตนขึ้นไป ในชุมชนบ้านปากห้วยวังนองมีกลุ่มลักษณะนี้อยู่ทุกหมู่บ้าน เช่น กลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเลี้ยงเป็ด กลุ่มปลูกผัก เป็นต้น

กรณีกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาหมู่ที่ 9 เมื่อปี พ.ศ.2541 นายประกอบ โสมแผ้วได้ให้สัมภาษณ์วันที่ 14 พ.ค. 43 สรุปได้ดังนี้ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้แจ้งให้ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาในหมู่ที่ 9 ทราบว่าจะมีเงินมาสนับสนุนอาชีพเครื่องปั้นดินเผาจำนวน 30,000 บาท และให้ผู้ประกอบการที่ต้องการรับการสนับสนุนแจ้งชื่อ ดังนั้นผู้ประกอบการแต่ละคนได้แจ้งความจำนงไปจนครบตามจำนวน 10 คน จากนั้น ส.อบ.ต.คนดังกล่าวได้นำรายชื่อกลุ่มไปเสนอเพื่อขอรับเงินจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาจัดสรรให้แก่สมาชิกจำนวน 4 คนโดยจ่ายเป็นเงิน ส่วนสมาชิกคนอื่นๆที่แจ้งความจำนงขอรับการสนับสนุนไม่ได้รับเลย แต่มีข้อตกลงกันว่าเมื่อสิ้นปี 2541 ให้สมาชิกที่ได้รับการสนับสนุนส่งคืนเงินจำนวนดังกล่าวในรูปของเงินสด หรือเป็นวัสดุก็ได้ แต่จนกระทั่งสิ้นปี 2542 ก็ยังไม่มีมีการชำระเงินดังกล่าวคืน เมื่อต้นปี พ.ศ. 2543 มีสมาชิกคนหนึ่งที่ได้รับเงินดังกล่าว ได้ส่งคืนเงินเป็นคืนให้แก่สมาชิกจำนวน 3 ราย ส่วนสมาชิกอีก 3 รายได้เลิกกิจการไปแล้วโดยไม่ได้ส่งคืนเงินจำนวนดังกล่าวเลย ทั้งนี้เนื่องจากประสบปัญหาการขาดทุน ดังนั้นจึงไม่สามารถคืนเงินดังกล่าวได้ ในหมู่ที่ 6 ก็มีกลุ่มพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเช่นเดียวกัน และผลการดำเนินงานก็เป็นเช่นเดียวกันด้วย เมื่อกลางปี พ.ศ.2543 ผู้นำหมู่บ้านได้ทราบบอกว่าจะมีเงินสนับสนุนอาชีพของประชาชนหมู่บ้านละ 100,000 บาท ทำให้แต่ละกลุ่มเริ่มสอบถามถึงเงินสนับสนุนในปีที่ผ่านมา เช่น เงินโครงการเลี้ยงวัว โครงการช่วยเหลืออาชีพเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งสมาชิกในแต่ละกลุ่มเริ่มได้พูดคุยกันในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่นักวิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์ เสนอกลุ่มย่อย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ พบว่าชาวบ้านเริ่มต้นตัวที่จะรวมกลุ่มกัน เช่น เมื่อครั้งพูดคุยกับนายเสถียรพร พงษ์พิระ ที่เตาเผาเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2543 เขาได้บอกว่า “ถ้าคณะอาจารย์เข้ามาช่วยในการจัดตั้งกลุ่มก็จะดี เพราะมีคนช่วยคิดเกี่ยวกับระเบียบการจัดตั้ง” แม้แต่นายมโน บุญสุข สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้พูดไว้ในงานแสดงนิทรรศการอาชีพเครื่องปั้นดินเผา เนื่องในงานลอยกระทง ตำบลปทุม ปี 2543(20 พ.ย 43)ว่า “จากการเข้ามาทำวิจัยของอาจารย์เวช หกพันนาและคณะ ทำให้เกิดกลุ่มพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ตำบลปทุมซึ่งได้นำมาจัดนิทรรศการวันนี้” จากการเสนอกลุ่มย่อยเพื่อหาแนวทางการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ในต้นเดือนสิงหาคม 2543 ทำให้นายเสถียรพร พงษ์พิระ เห็นแนวทางที่จะ

จัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นการสืบทอด เจตนารมณ์ของ นายสุวรรณ พงษ์พิระ ผู้เป็นบิดาให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงได้ติดต่อให้คณะนักวิจัยไปร่วมประชุมเพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินการของกลุ่ม จากการประชุมดังกล่าวได้เพิ่มวัตถุประสงค์ออกไปให้ครอบคลุมทั้งช่วงปิ่น ผู้ค้าขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และ ประชาชนทั่วไปด้วย ดังนั้นจึงได้กำหนดชื่อกลุ่มเป็นอย่างอื่น และได้เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและรับสมัครสมาชิกแล้ว จำนวน 40 ราย และมีการสะสมเงินแล้ว 2 เดือน จุดเริ่มต้นของการจัดตั้งกลุ่มในครั้งนี้ นอกจากผลจากการประชุมร่วมของคณะนักวิจัยแล้วยังมีปัจจัยอื่นอีกที่มีผลมากต่อการจัดตั้งกลุ่มในครั้งนี้ดังคำบอกเล่าของผู้ร่วมประชุมกลุ่มย่อยว่า “มีนักการเมืองเสนอจะสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มด้วยวงเงิน 20,000 บาท และทราบว่าจะมีการสนับสนุนอาชีพราษฎรอีกหมู่บ้านละ 100,000 บาท” จึงเป็นแรงจูงใจให้มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่มดังกล่าวได้เริ่มต้นแล้ว โดยใช้หลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มได้ใช้แบบเอกสารของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยนำเงินเข้าฝากกับธนาคารออมสิน ในรูปการเบิกเงินด้วยลายมือชื่อ 2 ใน 3 ของผู้มีสิทธิ เบิกจ่าย

6.2.3 กรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นกลุ่มออมทรัพย์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากกรมการพัฒนาชุมชนเข้ามาสนับสนุน โดยให้ประชาชนรวมกลุ่มกันแล้วพัฒนาการจัดหาวิทยากรมาอบรมการดำเนินการให้ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหมู่ที่ 2 เป็นกลุ่มออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2527 จากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อปี พ.ศ.2534 ได้จัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดขึ้นมาโดยใช้เงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น

คณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหมู่ 2 ตำบลปทุม จากการสัมภาษณ์นายสงวน อ้วนล้ำ วันที่ 8 พ.ค.43 สรุปได้ดังนี้ สหกรณ์มีการเลือกคณะกรรมการดำเนินงานทุก 2 ปี ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน จากปี พ.ศ. 2527 ถึงปัจจุบันเป็นคนเดียว ตลอด โดยเมื่อหมดวาระประธานจะหมดอำนาจลง แต่เมื่อเลือกกรรมการใหม่อีกครั้ง ประธานคนเดิมก็จะได้รับเลือกตั้งขึ้นใหม่อีกเป็นอย่างนี้ตลอดระยะเวลาดำเนินการมา 16 ปี มีเหรียญทุนเวียนกันทำหน้าที่ 2 คน จำนวนเงินหุ้นที่สะสมรายเดือน(เงินสัจจะ)ของสมาชิกในแต่ละเดือนจะขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกแต่ละคน ทุกคนจะมาสะสมเงินสัจจะกันทุกวันที่ 5 ของทุกเดือน ปัจจุบัน มีหุ้นสะสมประมาณ 320,000 บาท เงินหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมจำนวน 4 แสนกว่าบาทในกลุ่มออมทรัพย์ดังกล่าวได้เปิดร้านค้าเป็นของตนเอง เพื่อบริการจำหน่ายสินค้าให้แก่สมาชิกสหกรณ์ โดยจ้างเจ้าหน้าที่จำหน่ายประจำเดือนละ 6,000 บาท ในปัจจุบันร้านค้านี้มีความมั่นคง

6.3 วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนในการทำงานร่วมกัน

จากข้อมูลของชุมชนที่ผ่านมามีพบว่าทั้งสองโรงเรียนและชุมชนต่างก็มีจุดอ่อนและจุดแข็งในการทำงานต่างกัน จุดแข็งและจุดอ่อนเหล่านี้มีอะไรบ้าง ควรจะนำไปใช้อย่างไร และควรหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขอย่างไร เพื่อให้สามารถนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจวางแผนพัฒนาชุมชนดังกล่าวตามลำดับต่อไป ดังนี้

6.3.1 โรงเรียนกับจุดแข็งที่มีอยู่ที่สามารถนำมาใช้ และจุดอ่อนที่ควรแก้ไข

6.3.1.1 ด้านจุดแข็ง โรงเรียนมีจุดแข็งต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนให้สามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ ดังนี้

1. ด้านบุคลากรของโรงเรียน โรงเรียนมีบุคลากรจำนวนมากทำให้มีภาระการสอนต่อสัปดาห์น้อย ทำให้มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้มาก นอกจากนั้นบุคลากรจำนวนหนึ่งมีบ้านพักอาศัยอยู่ในชุมชน จึงสะดวกต่อการร่วมกิจกรรมกับชุมชนและสามารถเข้าใจสภาพปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้น หากโรงเรียนมีนโยบายและสนับสนุนให้บุคลากรเหล่านี้ทำงานร่วมกับชุมชน จึงเป็นเรื่องง่ายที่จะได้รับความร่วมมือ นอกจากบุคลากรกลุ่มนี้แล้วยังมีบุคลากรอีกส่วนหนึ่งพร้อมที่จะทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ถ้าโรงเรียนมีนโยบายและโครงการอย่างชัดเจน รวมทั้งให้ความสะดวกสบายในการทำกิจกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับคำพูดของหัวหน้าหมวดอุตสาหกรรม โรงเรียนปทุมพิทยาคมที่ว่า “ผมยินดีที่จะให้ความร่วมมือและจะเปิดสอนวิชาเครื่องปั้นดินเผาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 หากฝ่ายบริหารให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน”(อาจารย์วิบูลย์ สารสิทธิธรรม 8 ส.ค. 43)

2. ด้านอาคาร สถานที่ โรงเรียนมีอาคารอเนกประสงค์ หอประชุม อาคารเรียนและสนามกีฬาที่สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ ทั้งการจัดการแข่งขันกีฬาของชุมชน การออกกำลังกาย การใช้ห้องประชุมและอาคารอเนกประสงค์ในการจัดกิจกรรมของชุมชนไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านประเพณี งานด้านการพัฒนาหรืองานวิชาการอื่น ๆ เพราะว่า โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีอาคารสถานที่อย่างเพียงพอ

3. ด้านหน่วยงาน โรงเรียนมีหมวดวิชาต่าง ๆ ที่สามารถให้ความรู้และคำแนะนำกับโรงเรียนได้เช่น หมวดวิชาพลศึกษาที่สามารถเป็นที่ปรึกษาด้านกีฬาและสาธารณสุข หมวดคหกรรมให้คำแนะนำด้านอาหาร งานประดิษฐ์เสื้อผ้า หมวดอุตสาหกรรมที่สามารถให้คำแนะนำด้านช่างต่างๆ หมวดคณิตศาสตร์ที่สามารถให้คำแนะนำด้านการเงินการบัญชี หมวดธุรกิจศึกษาสามารถให้คำปรึกษาด้านการทำธุรกิจและลงทุน หมวดสังคมสามารถให้คำแนะนำและเป็นผู้นำในด้านวัฒนธรรม และนอกจากนี้ยังมีงานกิจกรรมชุมชนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำกิจกรรม ประสานงานกับชุมชนโดยตรง เป็นต้น ดังนั้น ด้วยเหตุผลที่บุคลากรมีจำนวนมากและภาระการสอนน้อยเฉลี่ยคนละ 14.6 คาบต่อสัปดาห์ ดังนั้น อาจารย์ในหมวดวิชาต่าง ๆ เหล่านี้จึงน่าจะพร้อมในการเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยที่โรงเรียน

อาจจะไม่จำเป็นต้องตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพิ่มเติมเป็นพิเศษ แต่ต้องมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ ดูแลตามกิจกรรมที่เกี่ยวข้องก็เพียงพอแล้ว

4. ด้านนักเรียน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานของชุมชน ดังนั้น ถ้าหากบุคลากรทุกคนนำชุมชนเข้ามาเป็นกรณีศึกษาในรายวิชาต่าง ๆ ย่อมสร้างจิตสำนึก ความเข้าใจในชุมชนให้แก่เด็กเรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังจะทำให้เด็กเรียนมีความรักและภูมิใจในชุมชนของตนเอง การทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์แก่ชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนย่อมเป็นการสอนที่ได้ผลยิ่งกว่าการพูดแนะนำ นอกจากนั้นนักเรียนยังสามารถเป็นสื่อกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดีที่สุด ดังนั้น จึงเป็นเส้นทางที่โรงเรียนต้องเลือกใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5. โรงเรียนในฐานะสถาบันหลักที่มีความใกล้ชิดและเป็นที่ยอมรับของชุมชนมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนประกอบด้วยบุคลากรผู้ทรงภูมิความรู้โรงเรียน ประกอบไปด้วยครูที่ได้อบรม สั่งสอนคนในชุมชนมา ดังนั้นคนส่วนใหญ่ในชุมชนจึงยังคงให้ความเคารพนับถือครูในโรงเรียน ดังนั้น เมื่อทางโรงเรียนขอความร่วมมือจากชุมชนจึงมักจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปจากที่ประชุมกลุ่มผู้นำที่ห้องประชุมสภาตำบลปทุม เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2543 โดยกลุ่มผู้นำเห็นว่า “อยากให้ทางโรงเรียนเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน” และนายประกอบ โสมแผ้ว สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปทุมได้กล่าวถึงการจัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 43 ว่า “ถ้าจะจัดตั้งกลุ่มจริงๆ จะต้องได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนในการเข้ามาเป็นที่ปรึกษา และดูแลการบัญชีให้ เพราะอาจารย์เป็นผู้มีความรู้ และทุกคนให้ความเคารพ พวกผมทำกันเองไม่ได้หรอก” และ “ชุมชนต้องการให้บุคลากรในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญ ในด้านอาชีพโดยครูเป็นผู้ให้ความรู้ด้านวิชาการ เช่นแนะนำให้กลุ่มสตรีทำไข่เค็ม” เหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องยืนยันว่าชุมชนได้ให้การยอมรับโรงเรียนและ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนตลอดเวลา

6.3.1.2 จุดอ่อนและแนวทางแก้ไข โรงเรียนมีจุดอ่อนที่ควรหาทางแก้ไขเพื่อให้มีความพร้อมที่จะทำงานร่วมกับชุมชนต่อไป ดังนี้

1. ด้านนโยบายของโรงเรียน โรงเรียนยังไม่มีนโยบาย แผนงานและโครงการที่ตอบสนองต่อการทำงานร่วมกันกับชุมชน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน โดยจัดทำเป็นแผนงานและโครงการ เพื่อจะได้สอดคล้องในกิจกรรมการเรียน การสอน โดยปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับชุมชนและใช้ชุมชนเป็นกรณีศึกษา ใช้ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ ทดลองทฤษฎี ส่งเสริมและร่วมกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนต้องให้ความสำคัญโดยให้น้ำหนักในเรื่องนี้มากขึ้น โดยนำมาประกอบเมื่อพิจารณาความดีความชอบ และควรยกย่องโดยการให้รางวัลแก่อาจารย์ที่ตอบสนองนโยบายนี้เป็นพิเศษ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับชุมชนมีน้อย จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะร่วมกิจกรรมกับชุมชนในแนวตั้งหรืออย่างเป็นทางการเท่านั้น ไม่มีการสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบ

กล่าวคือ ผู้นำจะเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการเชิญอย่างเป็นทางการตามเทศกาลต่างๆเท่านั้น แต่การเข้าไปสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวอย่างเป็นกันเองมีน้อย เช่น การเยี่ยมเยียนตามบ้าน การร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้าน โดยตรงของผู้บริหารเป็นการส่วนตัว เป็นต้น ผู้บริหารกับชุมชนจึงมีความเห็นต่างกัน ซึ่งจะส่งผลถึงความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่างๆได้ ดังที่นายสมชาย และ นางสุพรรณิ แซ่กอ ผู้ประกอบการรายหนึ่งได้กล่าวกับนักวิจัยในหลายโอกาส ว่า “อาจารย์ที่เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่มีคนรู้จักมีเพียงอาจารย์วิมลฉัตร มีหนองหว้า จากโรงเรียนปทุมพิทยาคม กับ อาจารย์ประเสริฐ จากโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองเท่านั้น ส่วนผู้อำนวยการไม่รู้ว้าชื่ออะไรไม่รู้จัก” ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าผู้บริหารมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนน้อยมากดังนั้น ผู้บริหารจึงควรสร้างความสัมพันธ์ให้มากขึ้น โดยเข้าไปร่วมกิจกรรมของชุมชนด้วยตนเอง หาโอกาสเข้าไปสร้างความสัมพันธ์เป็นการส่วนตัว โดยร่วมกิจกรรมในโอกาสต่างๆ ทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการ อาจรวมถึงการกำหนดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อให้โรงเรียนและชุมชนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันด้วย

3. โรงเรียนขาดข้อมูลของชุมชน จากการสัมภาษณ์ การพูดคุยกัน ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ พบว่า โรงเรียนไม่มีข้อมูลของชุมชนเช่นรายชื่อผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน แม้แต่กิจกรรมทำเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน ยังมีบุคลากรจำนวนมากไม่รู้ว่ามีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนส่วนที่รู้จักไม่รู้ว่ามีเตาเผามากถึง 200 เตา โดยคิดว่ามี ก็คงไม่เกิน 10-20 เตา ยืนยันได้จากนักวิจัยในโรงเรียนที่ร่วมโครงการทั้งสองที่บอกว่า “ไม่รู้ว่ามีขนาดนี้ อาจารย์บางคนบอกว่า ไม่เคยรู้เลยว่ามีการทำเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน” และจากการพบปะกับคณะผู้บริหารโรงเรียนปทุมพิทยาคม ผู้วิจัยได้สอบถามถึงการเก็บข้อมูลชุมชนของทางโรงเรียน ผู้บริหารยืนยันว่า ทางโรงเรียนยังไม่มีเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนเลย (อาจารย์พงษ์ศักดิ์ คุณเรือง. 1 มี.ค. 43) ด้วยสาเหตุที่โรงเรียนขาดข้อมูลของชุมชนนี้เองที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้โรงเรียนมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนน้อยมาก ดังนั้น โรงเรียนควรรวบรวมข้อมูลของชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้สนใจหรือผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจใช้ประโยชน์ทั้งด้านการเผยแพร่เพื่อการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือแก้ไขและพัฒนาชุมชนร่วมกันต่อไป

6.3.2 ชุมชน จุดแข็งที่ควรส่งเสริม จุดอ่อน และแนวทางแก้ไข

6.3.2.1 จุดแข็ง ชุมชนมีจุดแข็งหลายด้าน ดังนั้น ถ้าหากได้พัฒนาจุดแข็งเหล่านี้ให้ดีแล้วนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งมีดังนี้

1. ผู้ประกอบการมีจำนวนมาก ชุมชนมีผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งที่ทำอยู่และเลิกแล้วจำนวนมาก ถึงแม้จะไม่ประสบผลสำเร็จในการประกอบการแต่อย่างน้อยก็ได้รับประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ และเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความขยัน ความกล้าตัดสินใจ การกล้าลงทุน จากวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนที่ชอบเลียนแบบผู้ประสบผลสำเร็จ จะทำให้ผู้ประกอบการเหล่านี้กลับมาเริ่มต้นอีก ถ้าหากเขาพบว่ามีแนวทางที่ดีและมีผู้ทำสำเร็จให้เป็นที่ประจักษ์แก่พวกเขา ดังนั้นการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง โดยอาจเริ่มต้นจากกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความสำเร็จเพียงกลุ่มเดียวจะ

ช่วยจูงใจผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกและร่วมดำเนินการในรูปแบบของกลุ่มที่ใหญ่ และมีความเข้มแข็งขึ้นในอนาคตได้

2. มีช่างฝีมือพื้นฐานในการขึ้นรูปในชุมชนจำนวนมาก ดังนั้นจึงเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา โดยการอบรมเพื่อยกระดับฝีมือให้สูงขึ้น นำทักษะการขึ้นรูปที่ได้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ และจะทำให้ช่างปั้นประกอบอาชีพเป็นช่างปั้นทำงานในชุมชนต่อไป

3. แรงงานในชุมชนมีจำนวนมาก ชุมชนมีคนว่างงานและรับจ้างทำงานรายวันเป็นจำนวนมาก การทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผาจำเป็นต้องใช้แรงงานเพื่อเตรียมดิน ยกผลิตภัณฑ์อย่างต่ำจะมีจำนวนเท่ากับจำนวนช่างปั้น ถ้าหากเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนได้รับการพัฒนารูปแบบให้หลากหลายมากขึ้น จะทำให้มีอาชีพจำหน่ายผลิตภัณฑ์ซึ่งแรงงานเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญ โดยการรับผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายอีกต่อหนึ่ง ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน

4. วัสดุที่ใช้ในการผลิต ทั้งดินและฟืน ยังมีจำนวนมากและหาได้ง่ายในท้องถิ่น และราคาไม่สูงถ้าหากพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมีรูปแบบที่หลากหลายจะสามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้นได้ ดังนั้นอาชีพนี้จึงเป็นอาชีพที่จะทำกำไรได้ดี จากการศึกษาการทำเครื่องปั้นดินเผาที่จำหน่ายทั่วไป (นอกจาก ครก-กระดาง) จะตั้งราคาที่บวกกำไรไว้ด้วยถึง 60 % ถ้าในชุมชนนี้สามารถบวกกำไรเข้าในตัวผลิตภัณฑ์ได้ถึง 60 % จะทำให้เขามีรายได้สูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

6.3.2.2 จุดอ่อนและแนวทางแก้ไข

ชุมชนมีจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพที่ต้องแก้ไขหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน ดังนี้

1. ความไม่มั่นใจในการทำงานแบบเป็นกลุ่ม เนื่องจากชุมชนเคยรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาเครื่องปั้นดินเผา โดยรวมกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์แต่ภายหลังเกิดปัญหาจนขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันจนไม่สามารถฟื้นฟูกิจการให้กลับคืนดังเดิมได้ ดังคำพูดที่นายสอน ภาผล ซึ่งเป็นกรรมการรุ่นแรกได้กล่าวในที่ประชุมผู้ประกอบการวันที่ 16 มีนาคม 43 ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ว่า “ในตอนแรกกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนมีผลการดำเนินงานดีมาก เงินหุ้นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่เดี๋ยวนี้แย่มาก ไม่มีใครเอาเงินมาฝาก เพราะกรรมการเคยทำเสีย ใช้เงินผิดประเภท นำเงินไปใช้ส่วนตัว ทำให้คนอื่นไม่ไว้วางใจ” เป็นต้น บางกลุ่มตั้งขึ้นมาโดยการได้รับเงินทุนอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล โดยนำเงินมาให้สมาชิกกู้ยืมแต่ไม่มีการส่งคืนเงินกู้ ไม่ส่งดอกเบี้ยตามข้อตกลง บางกลุ่มได้เงินมาแล้วจัดสรรให้สมาชิกกู้ยืมอย่างไม่เป็นธรรม หัวหน้ากลุ่มได้มากกว่าเกิดการร้องเรียนขึ้นมา ดังนั้น เมื่อพิจารณาภาพรวมของการรวมกลุ่มแล้ว พบว่ามีปัญหาเกือบทั้งหมด มีเพียงกลุ่มเดียวที่ประสบผลสำเร็จ คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 2 ดังนั้นผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน จึงเกิดความไม่มั่นใจในการรวมกลุ่ม ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว ถ้าจะจัดตั้งกลุ่มน่าจะมีอยู่ 2 แนวทาง คือ 1) ให้องค์กรภายนอกเข้ามาดำเนินการ 2) รวมกลุ่มขนาดเล็ก

โดยรวบรวมคนที่มีความตั้งใจจริงและไว้วางใจกันก่อน แล้วจึงขยายการรับสมาชิกเพิ่มเติมภายหลัง ด้วยการคัดเลือกคนที่เหมาะสมเข้ากลุ่มในระยะแรก”

2. ผู้นำมีความแตกแยก ทั้งนี้มีผลมาจากการเมืองท้องถิ่น ผู้นำแต่ละคนจะได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองต่างกัน ดังนั้น จึงทำให้ผู้นำแยกกันเป็นกลุ่ม ๆ บางครั้งจะขัดขวางการทำงานของอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้ขาดเอกภาพในการพัฒนา ต่างกลุ่มต่างก็หาผลประโยชน์ให้กลุ่มของตนเอง ดังที่นายประกอบ โสมแผ้ว ได้กล่าวถึงผู้นำเมื่อ 14 พ.ค. 44 ว่า “ผู้นำก็สังกัดกลุ่มการเมืองต่างกัน ได้รับการสนับสนุนจากคนละฝ่าย ต่างก็รักษาผลประโยชน์ของตนเอง (คะแนนเสียง) ถ้ากลุ่มหนึ่งจะทำอะไร อีกกลุ่มหนึ่งก็จะขัดขวางด้วยวิธีการต่างๆ” เมื่อถามนายสุบิน พิมพะภรณ์ ประชาชนหมู่ที่ 10 ว่า เพราะอะไรทำให้ชาวบ้านไม่สามัคคีกัน คำตอบที่ได้คือ “การเมืองแน่นอน การเลือก อบต. บ่อยๆ อย่างหมู่ 10 เมื่อก่อนมีความสามัคคีกัน เมื่อเลือกผู้ใหญ่บ้าน สมัย 3 คน ก็แตกเป็น 3 ฝ่าย คนที่ไม่ได้ก็หาทางกีดกัน” ดังนั้นจึงทำให้คนในชุมชนไม่สามารถรวมเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ได้

3. เกิดมลภาวะในการเผา เตาเผาผลิตภัณฑ์เป็นเตาพื้น ดังนั้น เมื่อเตาพร้อมกันหลาย ๆ เตาจะมีควันปกคลุมเป็นบริเวณกว้าง ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน เมื่อศึกษาสถิติของผู้ใช้บริการอนามัยตำบล พบว่า มีผู้ป่วยทางเดินหายใจมากที่สุด อาจก่อปัญหาและลูกหลานเป็นปัญหาใหญ่ได้ในอนาคต อาจารย์เจตยว บุญม่นเคยให้ข้อมูลกับนักวิจัยว่า “บ้านผมอยู่หมู่ 3 เมื่อก่อนน้ำฝนดื่มไม่ได้ แต่ช่วงนี้ดีขึ้น” หรือคุณรณิ มิ่งไชย บ้านอยู่หมู่ 9 บอกว่า “ลูกหนูเป็นหอบหืด เขาเผากระถางที่ไร เทบขาดใจ ช่วงนี้ดีใจที่เขาไม่ค่อยได้เผา” ดังนั้น จึงควรหาแนวทางแก้ไขมลภาวะดังกล่าว โดยการพัฒนาเตาให้มีการเผาไหม้ที่สมบูรณ์มากขึ้น หรืออาจเปลี่ยนเป็นเตาที่ใช้ถ่านหรือแก๊สเป็นต้น

4. เตาเผามีคุณภาพต่ำ เนื่องจากเตาที่สร้างขึ้นในชุมชน ได้สร้างขึ้นด้วยตนเองบ้าง จ้างช่างบ้าง ดังนั้นจึงทำให้การเผาผลิตภัณฑ์มีปัญหาการแตก เกิดมลภาวะ เป็นต้น จึงควรสร้างเตาให้ได้มาตรฐาน โดยหาแบบเตาที่มาตรฐานและสร้างตามแบบโดยเคร่งครัด เพื่อให้ประหยัดเชื้อเพลิงและเผาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตามต้องการ

5. ผู้ประกอบการขาดความสามัคคี จากการประชุมกลุ่มผู้นำ ผู้ประกอบการและตัวแทนจากฝ่ายปกครองเช่น นายอำเภอเมืองอุบลราชธานี พัฒนาการอำเภอ ตัวแทนจากโรงเรียนในชุมชน ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด วันที่ 22 ตุลาคม 43 มีผลจากการแยกกลุ่มอภิปรายปัญหาการประกอบการของชุมชนมีข้อสรุปตรงกันทุกกลุ่มว่า “ผู้ประกอบการขาดความสามัคคี ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย” และขาดผู้นำที่มีความสามารถและเสียสละเป็นผลให้ขาดความร่วมมือกันในการประกอบการ จึงไม่มีทิศทางในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไม่มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ดังนั้น จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีคุณภาพต่ำ จำหน่ายได้ราคาต่ำ มีผลิตภัณฑ์น้อยชนิดไม่หลากหลาย นำมาสู่การขาดทุนและเลิกกิจการไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรหาแนวทางสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ประกอบการ ซึ่งจะนำไปสู่การร่วมกันพัฒนาอาชีพให้เกิดความมั่นคง

6.4 โอกาสที่โรงเรียนกับชุมชนจะทำงานร่วมกัน

6.4.1 โอกาสที่โรงเรียนจะทำงานร่วมกับชุมชน

โรงเรียนจะสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ภายใต้โอกาสที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 (6) ความว่า “การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น” มาตรา 23 (1) ความว่า “การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญและความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ การศึกษาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก” ฯลฯ มาตรา 24 (6) ความว่า “จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถาน ที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้ เรียนตามศักยภาพ” และมาตรา 29 ความว่า “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือก สรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน”

ด้วยข้อกำหนดของพระราชบัญญัติดังกล่าว โรงเรียนควรปรับนโยบาย แผนงานโครงการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ โดยนำเอาภูมิปัญญาของชุมชน และบทเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน มาถ่ายทอดให้กับบุตรหลาน ผ่านกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยใช้ผู้ประกอบการในชุมชนเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ แก่ บุตรหลาน ของเขาเอง ดังนั้น โรงเรียนควรทำบทบาทดังนี้

1. โรงเรียนควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชนให้ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับ ผู้นำ อาชีพ สภาพปัญหาในชุมชน อื่น ๆ เพื่อให้บุคลากรสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่

2. กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการในการจัดการเรียนการสอน โดยนำข้อมูลสารสนเทศในชุมชนมาใช้ประโยชน์ ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการเรียนการสอนให้ชัดเจนและจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนอย่างเต็มที่

3. เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างเต็มที่ โดยกำหนดระเบียบปฏิบัติการขอใช้ในแต่ละเรื่องให้ชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้

4. แสวงหาแนวทางในการให้นักเรียนเป็นสื่อนำข้อมูลจากโรงเรียนสู่ชุมชน และรับส่งข้อมูลจากชุมชนสู่โรงเรียน

5. ผู้บริหารควรมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เพราะผู้บริหารคือผู้ที่มีความรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ได้ ดังนั้น ถ้าผู้บริหารเป็นผู้รับข้อมูลโดยตรง จะทำให้การจัดกิจกรรมมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

6. เนื่องจากอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลักของชุมชน โรงเรียนควรนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการประกอบอาชีพนี้ทั้งด้านความสำเร็จและล้มเหลว สรุปลงเป็นบทเรียนถ่ายทอดสู่นักเรียน ชุมชน และกลุ่มอาชีพอื่นๆ ต่อไป รวมทั้งนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในแนวหลักของชุมชน

6.4.2 โอกาสในการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนเคยรุ่งเรืองสร้างความร่ำรวยให้แก่ผู้ประกอบการ และช่างเครื่องปั้นดินเผา จนทำให้บุคคลใกล้เคียงผันตัวเองมาประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวนมาก จากเตาเผาเพียงไม่กี่สิบเตา มาเป็น 20 เตาภายในระยะเวลาอันสั้น มีทั้งความล้มเหลว (ล้มสลาย) ผู้ประกอบการบางคนที่ถูกเงินมาลงทุน ต้องล้มละลาย จนปริมาณเตาลดลงเหลือเพียงไม่กี่เงิน 60 เตาในปัจจุบัน แต่ถึงกระนั้นผู้ประกอบการที่เหลือก็ยังคงพอเลี้ยงตัวเองได้ บทเรียนเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นการทำเครื่องปั้นดินเผา การออกแบบ การลงทุน การตลาด รวมทั้งการประกอบอาชีพ กระบวนการเรียนรู้ และ กระบวนการแก้ปัญหาของผู้ประกอบการ และกระบวนการของชุมชนต่อการส่งเสริมการแก้ปัญหาในอาชีพที่ผ่านมาเป็นอย่างไร ดังนั้น ผู้ประกอบการและชุมชนควรมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้ประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบลเข้ามาเป็นเครื่องมือ นอกจากนั้นผู้ประกอบการควรได้รวมกลุ่มกันโดยเลือกสรรผู้ประกอบการที่ประสบผลสำเร็จ และเสียสละเข้ามาเป็นผู้นำกลุ่ม แล้วร่วมกันวางแผนการประกอบอาชีพนี้ร่วมกันอย่างมียุทธศาสตร์ โดยมีการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน เช่น ความสามัคคี การผลิตสินค้าเหมือนกัน คุณภาพต่ำ รูปแบบซ้ำซากไม่แปลกใหม่ การแย่งลูกค้ากันเอง เป็นต้น และส่งเสริมจุดแข็งของตน การมีผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ ช่างปั้นในชุมชนที่สามารถพัฒนาได้ ตั้งอยู่ใกล้แหล่งดิน เป็นต้น เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจบรรจุเข้าในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาลได้อีกด้วย ทั้งนี้ยังมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. การรวมกลุ่มผู้ประกอบการที่สนใจเพื่อเข้าร่วมกันดำเนินการ โดยมีผู้นำที่เสียสละ
2. จัดให้สมาชิกในกลุ่มได้ศึกษาดูงานสถานประกอบการเครื่องปั้นดินเผา เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์และวิสัยทัศน์ทางอาชีพ
3. จัดอบรมผู้ประกอบการด้านต่างๆ ดังนี้
 - 3.1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบการ เช่น การจัดการ การบริหารการเงินการวัสดุ การตลาด เป็นต้น

- 3.2 ความด้านเทคนิคการผลิต และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในอาชีพเครื่องปั้นดินเผา
- 3.3 ด้านการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม ความสำคัญของความสามัคคีในหมู่คณะ
เป็นต้น

บทที่ 7

บทสรุป

จากการศึกษาข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆเรียงตามจุดประสงค์การวิจัยทั้ง 4 ข้อ ตามลำดับดังนี้

7.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

จากสภาพทั่วไปของชุมชนที่ได้นำเสนอไปแล้วเพื่อให้เห็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ดังนั้นจึงได้วิเคราะห์สภาพทั่วไปของชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชนในด้านทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคม ประเพณีวัฒนธรรม สภาพผู้นำ กลุ่มอาชีพ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอก รวมถึงระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ดังนี้

7.1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

จากประวัติความเป็นมาของชุมชนตามที่ได้เสนอไปแล้ว พบว่าบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณปากน้ำห้วยวังนองตกแม่น้ำมูล ดังนั้นจึงมีสัตว์น้ำชุกชุม ด้วยเหตุนี้คนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาจึงทำอาชีพประมง แต่เนื่องจากสภาพดินเป็นดินเหนียวที่เหมาะสมกับอาชีพเกษตรกรรม จึงมีประชาชนอพยพเข้ามาทำสวนปลูกผักส่งขายเป็นอาชีพ และเนื่องจากบริเวณริมฝั่งแม่น้ำมูลมีดินเหนียวที่สามารถนำมาปั้นขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้ ดังนั้นต่อมาจึงมีผู้ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผามากขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน

7.1.2 ทรัพยากร

ในชุมชนมีทรัพยากรบุคคลครบทุกด้าน มีทรัพยากร เช่น ดินเหนียวสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา แต่เป็นที่ดินส่วนบุคคลที่ต้องซื้อ มีแหล่งน้ำเพียงพอ คืออ่างเก็บน้ำห้วยวังนอง แม่น้ำมูล แต่ประชาชนไม่มีที่ดินเพียงพอสำหรับการเกษตร ไม่มีป่าในชุมชน และที่สาธารณะที่เป็นของชุมชน อาชีพเครื่องปั้นดินเผาจึงเหมาะสมกับถิ่นนี้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชุมชนมีความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรด้านอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ข้อสังเกตในเรื่องนี้คือ อ่างเก็บน้ำห้วยวังนองยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกชุมชนเท่าที่ควรตามสภาพความเป็นจริง ถ้าหากชุมชนมีอำนาจบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำห้วยวังนองได้จะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

7.1.3 ด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง (ตำบลปทุม) มีรายได้ของประชากรเฉลี่ย 21,212 บาท ต่อปี ส่วนมากได้รับจากเงินเดือน ผลกำไรจากการค้าขาย ทำการเกษตรและเครื่องปั้นดินเผา ส่วนรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลได้จากการเก็บภาษีท้องถิ่น ภาษีการค้า ภาษีโรงเรือน ภาษีป้าย และอื่นๆ

7.1.4 ด้านสังคมและการปกครอง

ด้านสังคมชุมชนมีทั้งสังคมสมัยใหม่ ได้แก่ สังคมข้าราชการ พ่อค้า และสังคมประเพณี ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นรวมทั้งมีการตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มเครือญาติอีกด้วย

การปกครอง ปัจจุบันชุมชนได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 4 มีคณะกรรมการประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับคัดเลือกจากประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน รวมทั้งหมด 20 คน เข้าไปทำหน้าที่บริหารแต่ยังมีเจ้าหน้าที่กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่นเดิมด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ประชาชนบางส่วนเข้าใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของทั้งสององค์กรนี้ นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่า มีผู้สมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางคนได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ในการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2543 มีผู้ได้รับเลือกตั้งจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 85 ในจำนวนทั้งหมด 20 คน ที่พรรคการเมืองให้การสนับสนุน ข้อสังเกตในเรื่องนี้คือ ก่อนการเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งจะไปพบปะประชาชนบ่อยและใกล้ชิดมาก แต่เมื่อการเลือกตั้งสิ้นสุดลงผู้สมัครทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับเลือกตั้งจะยุติบทบาทดังกล่าว การบริหารระบบนี้ทำให้เกิดกลุ่มคนที่รวมตัวกันเพื่อเข้าไปบริหาร กลุ่มใดที่มีจำนวนมากกว่าก็จะได้ทำหน้าที่บริหาร ซึ่งเป็นโอกาสที่จะทำให้โครงการที่ตนและกลุ่มของตนพอใจประสบผลสำเร็จ โครงการที่ได้รับอนุมัติมากที่สุด คือ โครงการก่อสร้างถนน ส่วนโครงการด้านอาชีพของประชาชนมีน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย จากสภาพที่เป็นอยู่จะเห็นว่าประชาชนได้รับประโยชน์จากระบบการปกครองได้ไม่ทั่วถึง และอาจไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน จะเห็นได้จากเรื่องประปาแม้จะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความเป็นอยู่ของประชาชน แต่ในหมู่ 6, 8 และ 9 ไม่มีน้ำประปาใช้ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขเลย ดังนั้นการปกครองจึงน่าจะเป็นจุดอ่อนของชุมชนต่อไป ถ้ายังไม่มีการแก้ไข

7.1.5 ประเพณี-วัฒนธรรม ชุมชนบ้านปากห้วยวังนองยึดถือประเพณีโบราณอีสาน คือฮีสสิบสอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนได้ทำกิจกรรมร่วมกันมีโอกาสพบปะสังสรรค์กัน ช่วยให้ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนดีขึ้น การกินง่ายอยู่ง่ายยังคงดำรงอยู่ ดังนั้นหากพิจารณาแล้วจะพบว่าชุมชนยังปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นแบบแผนของสังคมเป็นส่วนใหญ่

ข้อสังเกตในเรื่องนี้คือ เครื่องดื่มที่ใช้ในการฉลองงานประเพณีเป็นปัจจัยที่สร้างความสัมพันธ์ได้ดี แต่ก็ทำให้เกิดการสิ้นเปลือง ซึ่งต่างจากสมัยโบราณซึ่งชาวบ้านใช้การหมักกสาโทเพื่อใช้ในงานประเพณีต่าง ๆ โดยใช้วัสดุที่สามารถผลิตได้เอง ทำให้ประหยัดเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นที่น่าเสียดายที่เรื่องนี้ถูกห้ามโดยกฎหมายสรรพสามิต ซึ่งปิดทางการพัฒนาภูมิปัญญาไทยโดยสิ้นเชิง

7.1.6 ผู้นำ จากการศึกษาพบว่าผู้นำตามธรรมชาติ เช่น พระภิกษุ ภูมิปัญญา ผู้เฒ่าผู้แก่ ในชุมชน มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนน้อยลง การพัฒนาเป็นหน้าที่ของผู้นำที่เป็นทางการเพียงอย่างเดียว ในปัจจุบันระบบการบริหารที่เหมาะสมคือ การนำแบบคณะบุคคล ประชาคมหมู่บ้าน และประชาคมตำบล มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ แต่สภาวะการณ์ที่ผ่านมายังใช้ระบบบริหารดังกล่าวน้อยมาก ดังนั้นจึงถือว่าภาวะผู้นำของชุมชนน่าจะต้องมีการแก้ไข

7.1.7 การประกอบอาชีพ ประชาชนในชุมชนมีการประกอบอาชีพอย่างหลากหลาย และยังมีค่านิยมในอาชีพรับราชการ เช่น ครู ทหาร ตำรวจ ฯลฯ หรือเป็นลูกจ้างประจำในหน่วยงานของรัฐ เป็นลูกจ้างในห้างร้าน บริษัท โดยรับเงินค่าจ้างเป็นรายเดือน (เงินเดือน) ทั้งนี้เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้แน่นอน รองลงมาได้แก่อาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไปที่คิดค่าจ้างเป็นรายวัน อาชีพเครื่องปั้นดินเผา และเกษตรกรรม ในชุมชนยังเห็นว่าผู้ที่ประกอบสัมมาชีพเป็นบุคคลที่น่ายกย่องนับถือ เมื่อพิจารณาการประกอบอาชีพในชุมชนสามารถจำแนกคนตามลักษณะอาชีพได้ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มรับจ้างทั่วไป กลุ่มค้าขาย กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การยอมรับและฐานะทางสังคม ดังนั้นจึงทำให้คนในชุมชนมีความเป็นเอกภาพค่อนข้างน้อย แม้บางครั้งทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ในความรู้สึกก็ยังมีแบ่งกลุ่มอาชีพอยู่บ้าง

7.1.8 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การเรียนรู้ของชุมชนมีหลายรูปแบบทั้งแบบในระบบ หมายถึงการเรียนรู้ในสถานศึกษา และแบบนอกระบบ โดยการจัดการเรียนการสอนอาชีพต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการ และการเรียนรู้แบบประสบการณ์ เช่น การเรียนรู้อาชีพจากผู้ปกครอง การศึกษาจากผู้รู้ภายในชุมชน และการเรียนรู้จากการทำงานในสถานประกอบการเช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

7.1.9 ความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ชุมชนมีความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นอย่างกว้างขวาง ส่วนมากเป็นความสัมพันธ์แบบแนวดิ่ง จะเห็นได้จากหน่วยราชการมีนโยบายให้ชุมชนปฏิบัติตามแนวโครงการของรัฐผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนความสัมพันธ์แนวนราบมีน้อย เช่น ธนาคารในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานีให้บริการกู้เงินและฝากถอนเงิน องค์กรเครื่อให้กู้ยืมเงินมาลงทุนในการผลิต การซื้อขายสินค้ากับชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ความสัมพันธ์ของชุมชนกับองค์กรอื่นจึงเป็นทั้งแบบแนวดิ่งและแนวนราบ ถือว่ามีความสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง

7.1.10 ระบบสาธารณูปโภค

7.1.10.1 การคมนาคม ถนนสายหลักของชุมชนคือถนนสมเด็จซึ่งเป็นถนนลาดยางติดต่อกันระหว่างอำเภอเมืองอุบลราชธานี กับอำเภอตาลสุมตัดผ่านกลางชุมชน ถนนสายอื่น ๆ ในชุมชนเป็นถนนคอนกรีตหรือลาดยางตัดผ่านในย่านที่มีบ้านเรือนราษฎรหนาแน่น ส่วนบริเวณที่บ้านเรือนราษฎรไม่หนาแน่นเป็นถนนลูกรัง ดังนั้นจึงถือว่าการคมนาคมของชุมชนนี้มีความสะดวกสบาย

7.1.10.2 ไฟฟ้า โทรศัพท์ ประปา ชุมชนมีไฟฟ้าใช้เพียงพอทุกหลังคา มีไฟฟ้าให้แสงสว่างตามถนนสายหลักต่าง ๆ การประปาในชุมชนมีใช้เพียงบางหมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1,2,3,4 ,5 และ 7 ส่วนในหมู่ 6,8 และ 9 ยังไม่มีประปาใช้ประชาชนต้องใช้น้ำบาดาลหรือบ่อน้ำตื้น ดังนั้นชาวบ้านจึงมีปัญหาในเรื่องน้ำดื่มน้ำใช้ไม่เพียงพอ ส่วนโทรศัพท์ในชุมชนมีโทรศัพท์สาธารณะทั้งชนิดใช้บัตรและหยอดเหรียญ นอกจากนี้ยังมีโทรศัพท์ติดตั้งตามบ้านเรือนราษฎรอีกด้วย ทำให้เห็นว่าชุมชนมีระบบการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

7.1.10.3 ด้านสาธารณสุข ชุมชนใช้บริการสถานีอนามัยประจำตำบล นอกจากนั้นยังใช้บริการจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดอุบลราชธานี และได้ให้บริการบัตรสุขภาพแก่ประชาชนอีกด้วย ดังนั้นจึงถือว่าชุมชนมีความพร้อมในด้านนี้

7.1.11 สถานศึกษา

ในชุมชนมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 1 แห่ง เพื่อให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนและท้องถิ่นใกล้เคียง นอกจากนี้ประชาชนยังสามารถส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษาอื่น ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี เช่น โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช โรงเรียนนารินทร์กุล ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี และสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

7.2 ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่หรือล่มสลายของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

อาชีพเครื่องปั้นดินเผาได้เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปากห้วยวังนองมานานถึง 40 ปี มีจำนวนผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นมาตามลำดับและได้ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ.2541 เพื่อให้เห็นปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่และล่มสลายของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ดังนั้นจึงได้จำแนกเรื่องที่จะวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ปัจจัยที่ทำให้เกิดอาชีพเครื่องปั้น

คืนเผาในชุมชน การดำรงอยู่ และการล่มสลายของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา และปัญหาของการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.2.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดอาชีพเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง

จากผลการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติความเป็นมาของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา พบว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดอาชีพนี้มีหลายด้าน คือ 1) การมีแหล่งประกอบอาชีพเป็นตัวอย่างในชุมชน 2) ด้านผลประโยชน์ตอบแทน 3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการลงทุน 4) ด้านความพร้อมของปัจจัยการผลิต ซึ่งจะขอขยายความตามลำดับ ดังนี้

7.2.1.1 การมีแหล่งประกอบอาชีพเป็นตัวอย่างในชุมชน จากการศึกษาประวัติของนายสุวรรณ พงษ์พิระ ผู้ที่ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเป็นตัวอย่างและเผยแพร่อาชีพนี้ในชุมชน นายสุวรรณ พงษ์พิระ ได้ศึกษาการทำเครื่องปั้นดินเผาในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาจังหวัดราชบุรีมาก่อนจนเกิดความชำนาญและถือว่าเป็นอาชีพที่ตนเองถนัดที่สุด จึงได้ตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาขึ้น และได้จ้างคนมาเป็นลูกมือและฝึกฝนจนชำนาญสามารถปฏิบัติงานในโรงงานได้ทุกขั้นตอน จนกลายเป็นต้นแบบและเป็นครูของชุมชนเกี่ยวกับอาชีพนี้ นายสอน ภาผล ได้กล่าวในที่ประชุมผู้ประกอบการ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2543 ว่า “พ่อสุวรรณเป็นคนมีความรู้มากและไม่หวงวิชา ใครถามอะไรท่านก็จะบอกหมด” ดังนั้นการที่นายสอน ภาผล ซึ่งไม่ใช่ลูกหลานของตระกูลพงษ์พิระ ได้ตั้งโรงงานขึ้นมา ก็เพราะว่านายสอน ภาผล เคยทำงานในโรงงานของนายสุวรรณ พงษ์พิระ มาก่อน และสามารถปรึกษาได้ตลอดเวลาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ดังนั้นจึงถือว่าการประกอบกิจการของนายสุวรรณ พงษ์พิระ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดอาชีพนี้ขึ้นในชุมชน

7.2.1.2 ด้านผลประโยชน์ตอบแทนด้านตลาด เมื่อพิจารณาการประกอบอาชีพของชาวบ้านในระยะเวลาดังกล่าว สังเกตเห็นว่าผู้ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ประเภทกระถางมีรายได้ดี จึงตัดสินใจลงทุนทำอาชีพนี้ ผู้ที่เคยเป็นช่างปั้นอยู่ในโรงงานแยกตัวออกมาลงทุนเอง ส่วนผู้ที่ปั้นไม่เป็นก็ลงทุนสร้างโรงงานแล้วจ้างช่างและแรงงาน ในช่วงที่ตลาดต้องการกระถางสูงก็มีผู้ลงทุนมากขึ้น จากการศึกษาพบว่า ปี พ.ศ. 2535-2538 เป็นช่วงที่ตลาดต้องการกระถางสูงจึงทำให้จำนวนของโรงงานทำกระถางสูงตามไปด้วย (เพิ่มขึ้นในช่วงดังกล่าวประมาณร้อยละ 60 ของผู้ประกอบการ) จากการสัมภาษณ์นางสำราญ แสงบุญ ถึงเหตุผลในการตั้งโรงงาน (26 มกราคม 2543) ได้รับคำตอบว่า “เห็นเขาทำแล้วได้ เราก็อยากได้บ้างจึงลงทุนทำตาม” ดังนั้นจึงสรุปว่าผลประโยชน์ตอบแทนเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการลงทุนประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

7.2.1.3 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุน ในระยะเวลาที่กระถางกำลังเป็นที่ต้องการของตลาด องค์การแอริซึ่งเป็นองค์กรเอกชน (NGO) ได้เข้ามาช่วยเหลือโดยให้ประชาชนกู้เงินตั้งโรงงาน รวมทั้งช่วยเหลือผู้ประกอบการในด้านต่าง ๆ เช่น ส่งไปศึกษาดูงาน การซื้อเครื่องมือ เป็นต้น นอกจากนี้ธนาคารได้ปล่อยเงินกู้ให้แก่ประชาชนนำไปลงทุนตั้งโรงงาน

ด้วยความช่วยเหลือขององค์กรเคร์และการปล่อยเงินกู้ของธนาคาร ทำให้ผู้ประกอบการมีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ นายสมยศ ถิ่นปทุม กล่าวว่า “ในช่วงเวลาที่กระถางขายดี ธนาคารได้ลงไปหาชาวบ้านเพื่อเสนอเงินกู้ให้ถึงบ้าน” ดังนั้น การช่วยเหลือขององค์กรเคร์ และธนาคารดังกล่าวมีส่วนทำให้ผู้ประกอบการอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเพิ่มขึ้น

7.2.1.4 ด้านความพร้อมของปัจจัยการผลิต เนื่องจากบ้านปากห้วยวังนองตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำมูล มีดินเหนียวซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ สามารถใช้ปั้นขึ้นรูปได้โดยง่ายและมีจำนวนมาก ในระยะแรกผู้ประกอบการชุดเอง ต่อมาเริ่มมีคนเข้ามาขาย ทำให้สะดวกสบายยิ่งขึ้น ส่วนพื้นที่ใช้ในการเผาในระยะแรกผู้ผลิตจะตัดจากป่ารอบ ๆ หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อมีผู้ผลิตมากขึ้นพื้นที่เริ่มหายาก จึงมีพ่อค้านำดินมาจำหน่ายให้ถึงที่ จะเห็นว่าด้านปัจจัยการผลิตมีส่วนทำให้เกิดอาชีพนี้ในชุมชน

7.2.2 ปัจจัยการดำรงอยู่และล่มสลายของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

จากการศึกษาผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่และล่มสลายของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ดังต่อไปนี้

7.2.2.1 ตลาด พบว่าตลาดเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้อาชีพเครื่องปั้นดินเผาเกิดขึ้นและล่มสลาย เพราะว่าเมื่อมีความต้องการของตลาดเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมาก จำนวนผู้ประกอบการก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น และเมื่อตลาดมีความต้องการเครื่องปั้นดินเผาน้อยลง จำนวนผู้ประกอบการก็ลดน้อยลงตามไปด้วย

7.2.2.2 สถานภาพของการประกอบอาชีพที่เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม ปรากฏว่าผู้ที่ประกอบการเป็นอาชีพเสริมได้หยุดกิจการในช่วงเวลาที่การตลาดเครื่องปั้นดินเผาไม่ดี ส่วนผู้ที่ประกอบการเป็นอาชีพหลักมีเพียงส่วนน้อยที่หยุดกิจการ

7.2.2.3 การมีลูกค้าประจำ ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นผู้ซื้อสินค้ามีทั้งลูกค้าประจำและลูกค้าจร ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาที่หยุดกิจการแล้วทั้งหมดเป็นผู้ที่ไม่มีลูกค้าประจำ แต่ผู้ประกอบการที่มีลูกค้าประจำยังไม่หยุดกิจการ

7.2.2.4 ด้านแรงงาน ได้แก่ช่างปั้น และแรงงานทั่วไป ปรากฏว่าผู้ประกอบการที่จ้างช่างปั้นและแรงงานทั้งหมด ได้หยุดกิจการไปทั้งหมดส่วนผู้ที่ยังคงดำเนินกิจการอยู่เป็นผู้ที่ใช้แรงงานและช่างปั้นภายในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ และมีการจ้างเพิ่มเติมเมื่อต้องการเพิ่มผลผลิต

7.2.2.5 ความรู้ของผู้ประกอบการ เนื่องจากผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา จำเป็นต้องมีความรู้ในเชิงประกอบการ เช่น ความรู้เรื่องการจัดการการเงินการบัญชี รวมทั้งความรู้ของเทคนิคการผลิตและการออกแบบ เป็นต้น พบว่าผู้ประกอบการในชุมชนมีความรู้ด้านการจัดการน้อยที่สุด ส่วนความรู้ทางด้าน เทคนิคน้อย ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้ประกอบการไม่เคยศึกษาหาความรู้ในเรื่องเหล่านั้น และมักจะปิดตัวเอง สักเกตจากคนในชุมชนชอบคิดและสรุปอย่างง่าย ๆ ไม่ได้มีการ

พิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่ได้ศึกษาในเรื่องนั้น ๆ ให้ถ่องแท้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนในชนบทที่ชอบทำตามอย่างผู้ประสบผลสำเร็จ โดยที่ไม่ได้ศึกษาว่า ภายใต้อะไรความสำเร็จนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอะไรบ้าง จนทำให้เกิดปัญหาการผลิตที่ล้นตลาด ราคาตกต่ำ ขายไม่ได้ให้เห็นทั่วไปในสังคมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คำพูดของนายบุญชู คู่้มครอง ช่างออกแบบลายเครื่องปั้นดินเผาที่ว่า “ครอบครัวพ่อสุวรรณอยู่ได้ เพราะเขาเรียนจบ มีประสบการณ์มาก และผู้ประกอบการก็ยอมรับว่าตัวเองมีจุดอ่อนด้านนี้ แม้แต่นายบวร พงษ์พิระ ที่เป็นผู้ประกอบการที่ถือว่ามั่นคงที่สุดในชุมชน เพราะว่าเขาทำผลิตภัณฑ์หลายชนิดรวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่ใช้ก่อสร้างพระอุโบสถด้วย ยังยอมรับว่า “เรื่องงานทำสำเร็จทุกอย่าง แต่มีปัญหาเรื่องการค้าไม่เก่ง การค้าขายไม่อยากขาย อยากทำอย่างเดียว แต่ถ้ามีคนมารับไปขายก็คงดี ” ดังนั้น ผู้ประกอบการรายอื่น ๆ นอกจากจะหาตลาดไม่เป็นแล้ว ความสามารถขายผลิตภัณฑ์ค้าด้วย ดังนั้น จึงทำให้การประกอบการไม่ประสบความสำเร็จ บางรายไม่สามารถผลิตได้ด้วยตนเอง ต้องจ้างช่างมาช่วยและถึงแม้จะผลิตครกอย่างเดียวกันก็ยังสามารถประกอบการอยู่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเขาเป็นคนมีประสบการณ์จากการทำงานในโรงงานในกรุงเทพฯ มาก่อน ดังนั้น ทำให้เขาสามารถจัดการภายในโรงงาน เช่น การควบคุมช่าง การจัดการเกี่ยวกับดิน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดการเรื่องตลาดได้ ดังนั้น ถึงแม้เขาจะไม่เป็นช่างปั้นเองก็ยังสามารถดำเนินการได้ สรุปว่าการมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการในโรงงาน และการมีความรู้เรื่องเทคนิคการผลิตที่ลึกซึ้งจะทำให้การประกอบการอยู่ได้

ตารางที่ 7.1 แสดงปัจจัยการดำรงอยู่หรือล่มสลายของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

ปัจจัย	สถานภาพของผู้ประกอบการ	
	ผู้ประกอบการที่หยุดกิจการ	ผู้ประกอบการที่ยังคงดำเนินการอยู่ปัจจุบัน
1. ตลาด	ตลาดคืออยู่ได้ ตลาดไม่ใช่อยู่ไม่ได้	ตลาดคืออยู่ได้ ตลาดไม่ใช่อยู่ไม่ได้
2. สถานภาพของการประกอบอาชีพ	เป็นอาชีพเสริม	เป็นอาชีพหลัก
3. การมีลูกค้าประจำ	ไม่มี	มี
4. ด้านแรงงาน	จ้างทั้งหมด หรือจ้างเป็นส่วนใหญ่	ทำเองทั้งหมด หรือจ้างเพิ่มเติมเป็นส่วนน้อย

7.2.3 สภาพปัญหาของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

เมื่อได้ศึกษากระบวนการทำงานและสภาพการดำเนินการของผู้ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนแล้วพบว่า การดำเนินการดังกล่าวมีปัญหาต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

7.2.3.1 ผลกระทบที่แตกเสียหายในกระบวนการเผา จากการศึกษาวិธีการเผาและกระบวนการผลิตแล้วพบว่า มีสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1) คุณภาพของดิน จากการซื้อดินของผู้ประกอบการพบว่าซื้อจากผู้ขายดินโดยวิธีขุดจากแหล่งดินโดยตรง โดยไม่มีการทดสอบคุณสมบัติของดินมาก่อน ผู้ผลิตบางรายจะนำดินมาขึ้นรูปโดยไม่มีการทดสอบดินก่อน ดังนั้นบางครั้งผลิตภัณฑ์ที่เผาแตกเสียหายทั้งเตา จากการสำรวจการลงทุนต่อเตา พบว่าเตาขนาดกลาง 1 เตา ลงทุนทั้งเกี่ยวกับวัสดุเช่น ดิน ฟืน ค่าแรงของช่างปั้น ค่าแรงงานวัดดิน ยกค่าผลิตภัณฑ์และค่าคุมเตาคิดเป็นเงินประมาณ 8,600 บาท

2) การเตรียมดินไม่ดี โดยไม่ได้ปรับปรุงคุณสมบัติของดินให้ดีขึ้นก่อนนำมาวัด สาเหตุมักจะเกิดขึ้นกับรายที่มีประสบการณ์น้อย ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณสมบัติของดิน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์แตกเสียหายมาก ส่วนรายที่มีการศึกษาสังเกต จะมีการปรับปรุงคุณสมบัติของดินโดยการนำดินที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ กันอย่างน้อย 2 ชนิด มาผสมกันในสัดส่วนที่เหมาะสมจะทำให้ผลิตภัณฑ์แตกเสียหายน้อยกว่าหรือไม่แตกเลย

3) การควบคุมการเผาไม่ดี การเผาจะทำให้เนื้อดินมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติทางเคมีจากดินดิบไปสู่เนื้อผลิตภัณฑ์ที่แน่นอน ดังนั้นการเพิ่มอุณหภูมิของเตาในระยะต่างๆ จึงมีผลต่อการแตกร้าวของผลิตภัณฑ์ได้ ผู้ควบคุมเตาเผาจึงต้องเป็นผู้มีประสบการณ์สูงและต้องดูแลอย่างใกล้ชิด จากการศึกษาพบว่าถ้าการควบคุมการเผาไม่ดีจะทำให้มีการแตกร้าวของผลิตภัณฑ์ได้ นอกจากนี้เตาแต่ละเตายังมีขั้นตอนและระยะเวลาการเผาแตกต่างกันด้วย ดังนั้นประสบการณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเผาด้วยเช่นเดียวกัน

7.2.3.2 ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพต่ำ คุณภาพผลิตภัณฑ์ในที่นี้ หมายถึง คุณภาพด้านการใช้งานความคงทนและความสม่ำเสมอได้แก่ ไห กระจอม ไม่สามารถเก็บน้ำได้ น้ำรั่วซึม ครก บางรายปั้นไม่สม่ำเสมอทำให้การใช้งานไม่คงทนแตกง่าย รวมทั้ง ผลิตภัณฑ์ที่นำออกจำหน่ายรวมกันทั้งของดีและของเสีย จึงทำให้ผู้ซื้อประเมินค่าผลิตภัณฑ์ต่ำไปด้วย ดังนั้นจึงควรคัดเกรดโดยเกรดต่ำ ๆ ควรทำลายทิ้งเสีย

7.2.3.3 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ขาดอำนาจต่อรอง สภาพปัจจุบันผู้ผลิตจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันขนาดเดียวกันในราคาที่แตกต่างกัน คนที่มีลูกค้าประจำในกรุงเทพมหานครจะจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในราคาที่แน่นอนและได้ราคาสูงกว่า ส่วนรายที่ไม่มีลูกค้าประจำจะจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในราคาที่ไม่น่าพอใจส่วนมากจะจำหน่ายราคาต่ำไม่มีการกำหนดราคาเป็นมาตรฐาน นอกจากองค์ประกอบด้านลูกค้าประจำแล้วยังมีปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ปริมาณการผลิตสูงเกินความ

ต้องการของตลาด ความจำเป็นด้านการใช้จ่ายเงินของผู้ผลิตทำให้ต้องขายผลิตภัณฑ์ในราคาต่ำลงด้วย

7.2.3.4 ปัญหาด้านมลภาวะ เนื่องจากกระบวนการผลิตใช้เตาฟืนในการเผาผลิตภัณฑ์ ดังนั้นเมื่อการเผาผลิตภัณฑ์พร้อมกันหลาย ๆ เตาจะส่งผลให้มีหมอกควันปกคลุมเป็นพื้นที่กว้างทำให้มีการร้องเรียนปัญหานี้เข้าสู่องค์การบริหารส่วนตำบล แต่ในปัจจุบันมีผู้ผลิตจำนวนน้อยลง ดังนั้นปัญหาเรื่องนี้จึงลดน้อยลง ในเรื่องนี้ผู้ผลิตได้ให้ความเห็นว่า ปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากการใช้ยางรถยนต์เป็นเชื้อเพลิงในการจุดเผาในฤดูฝนที่ไม่สามารถหาฟืนแห้งได้จึงเกิดควันดำสร้างมลภาวะแก่ชุมชน

7.2.3.5 ขาดผู้นำที่เสียสละและซื่อสัตย์

ชุมชนเรื่องปั่นดินเผาเคยรวมตัวเพื่อแก้ปัญหาจากคำแนะนำและการช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกแต่ขาดการดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้นำชักชวนเงินของกลุ่มไปใช้เสียเอง ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำไม่ซื่อสัตย์และเสียสละ ส่วนผู้นำชุมชนก็จะแบ่งประชาชนออกตามหมู่ที่ตนเองรับผิดชอบไม่ได้มองถึงประชาชนทั้งตำบล ผู้นำกลุ่มแต่ละกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาต่างก็ตั้งขึ้นมาภายใต้ผลประโยชน์ ดังนั้น จึงทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพรรคพวกในระยะสั้น (เอาเงินที่ได้จากความช่วยเหลือมาแบ่งกัน) เท่านั้น ไม่คิดจะใช้เงินเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกอย่างทั่วถึง และยังยืนอยู่ได้ เมื่อเกิดปัญหามาก็จะไม่พยายามหาทางแก้ไขอย่างเต็มที่ และจะยืดเวลาออกไปเพื่อสลายปัญหาไปพร้อม ๆ กับความหลงลืมของประชาชนผู้เฝ้าดู

7.3 วิเคราะห์สถานภาพของโรงเรียน

โรงเรียนในชุมชนมีจำนวนบุคลากรมากและมีภาระการสอนค่อนข้างต่ำ จึงมีเวลาเพียงพอต่อการให้บริการชุมชน แต่จากการสอบถามประชาชนและบุคลากรในโรงเรียนพบว่า การทำงานร่วมกับชุมชนของบุคลากรในโรงเรียนมีน้อย และกิจกรรมที่เข้ามาร่วมมือกันส่วนมากเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับงานประเพณี โรงเรียนมัธยมมีการเปิดสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผาในส่วนในโรงเรียนประถมศึกษามีการเปิดสอนวิชาเครื่องปั้นดินเผาในหมวดวิชาศิลปศึกษา เมื่อพิจารณาแผนงานโครงการของโรงเรียนมัธยม (โรงเรียนปทุมพิทยาคม) ไม่ปรากฏแผนงานโครงการเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา แต่ ปรากฏในแผนงานโครงการของโรงเรียนประถมศึกษา (ร.ร.บ้านปากห้วยวังนอง) ส่วนการทำงานร่วมกับชุมชนสามารถทำได้ดี ชุมชนยังให้ความสำคัญต่อโรงเรียนมาก และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนด้วยดีทุกครั้งถ้ามีการขอความร่วมมือ

7.4 การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

จากข้อมูลพื้นฐานที่ได้สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน โดยพิจารณาจากปัจจัยการผลิตทางอุตสาหกรรมได้แก่ คน เงิน วัสดุ เครื่องจักร การจัดการและการเรียนรู้ของชุมชน ดังนี้

7.4.1 คน (Man) หมายถึงตัวผู้ประกอบการ ช่างปั้น และแรงงานอื่น ๆ

7.4.1.1 ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่ลงทุนและเป็นเจ้าของอุปกรณ์การผลิตทั้งหมด ปัจจุบันมีทั้งผู้ที่ทำธุรกิจนี้อย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะยังคงดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ ในชุมชนมีจำนวน 56 ราย ถ้ารวมผู้ประกอบการที่หยุดกิจการแล้วแต่พร้อมจะเริ่มกิจการใหม่อีกมีประมาณ 100 ราย ถือว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผามาก่อน ดังนั้นจึงถือว่าเป็นจุดแข็งแต่อาจต้องอบรมให้ความรู้ในการประกอบการ รวมทั้งเทคนิคการผลิตสมัยใหม่เพิ่มเติมเพื่อเสริมความเข้มแข็ง

7.4.1.2 ช่างปั้น ในชุมชนมีช่างปั้นจำนวนมากในช่วงกิจการเครื่องปั้นดินเผารุ่งเรืองมีเตาเผาถึง 201 เตา แต่ละเตาจะมีช่างปั้นประจำเตาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดังนั้นจึงมีช่างปั้นไม่ต่ำกว่า 400 คน ช่างแต่ละคนจะมีความสามารถขึ้นรูปแบบเป็นหมุนได้แต่มีความสามารถเฉพาะในการขึ้นรูปแบบใดแบบหนึ่งเช่น ครก กระถาง ไห กระออม จึงถือว่าช่างเป็นจุดแข็งของกิจการนี้เช่นเดียวกัน ถ้ามีการอบรมเทคนิคการขึ้นรูปแบบอื่น ๆ ให้ก็จะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านนี้ได้

7.4.1.3 แรงงานทั่วไป ในชุมชนมีแรงงานทั่วไปที่ว่างงานและเคยทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาแล้วเป็นจำนวนมากจึงไม่มีปัญหาด้านแรงงานทั่วไป

7.4.2 เงินทุน (Money) หมายถึง เงินลงทุนในการจัดหาปัจจัยการผลิต ทั้งที่เป็นเงินทุนถาวรและเงินทุนดำเนินการ ผู้ประกอบการส่วนหนึ่งจะมีเงินทุนสำรองที่จะนำมาใช้ได้ แต่มีจำนวนมากที่ขาดเงินทุนดำเนินการต้องใช้วิธีซื้อวัสดุแบบเงินเชื่อทำให้ต้องจ่ายสูงกว่าจึงถือว่าเงินยังมีปัญหาสำหรับผู้ประกอบการ จึงถือว่าเงินเป็นจุดอ่อน แนวทางแก้ไขต้องใช้กองทุนพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา โดยมีกลุ่มผู้บริหารที่เข้มแข็งเข้ามาดำเนินการ โดยให้ผู้ประกอบการเข้าเป็นสมาชิกในรูปสหกรณ์ผู้ผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เป็นองค์กรที่ช่วยสร้างวินัยและปรับแบบแผนการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มอาชีพต่อไป

7.4.3 วัสดุ (material) หมายถึง วัสดุที่ใช้ในการผลิตได้แก่ ดินเหนียว และฟืน ในชุมชนมีเขตติดต่อกับแม่น้ำมูล ซึ่งเป็นแหล่งดินเหนียวที่ใช้ในการผลิต ซึ่งสามารถหาซื้อได้ง่าย จึงถือว่าเป็นจุดแข็ง แต่ถ้ามีศูนย์พัฒนาดินโดยการนำดินที่ได้จากแหล่งดินมาปรับปรุงคุณสมบัติให้ดีขึ้นนำไปขึ้นรูปจะเป็นการเสริมจุดแข็งในเรื่องดินได้เป็นอย่างดี ส่วนฟืนที่ใช้ในการเผาผลิตภัณฑ์ยังมี

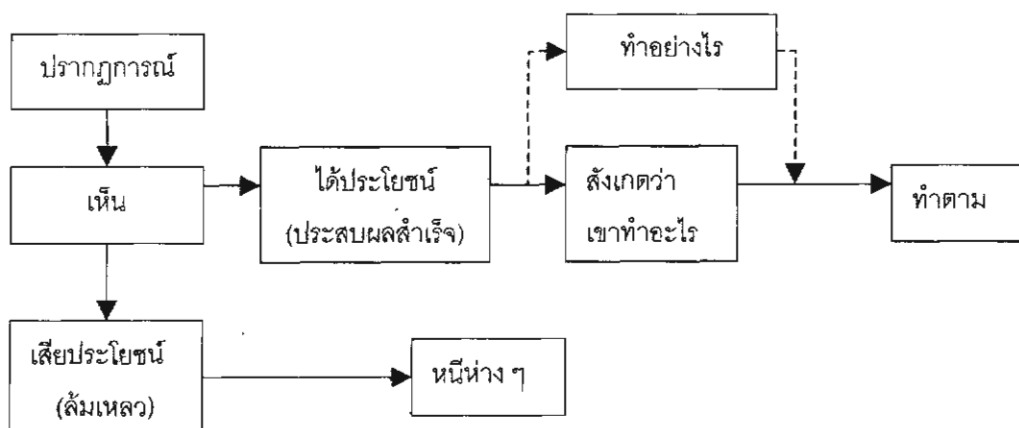
มากเพียงพอต่อการเผาคั่วไป ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการส่งเสริมปลูกยูคาลิปตัสประกอบกับราคาไม้ยูคาลิปตัสตกต่ำ ดังนั้นจึงมีผู้ซื้อมาขายทำฟืน จึงสรุปว่าวัสดุเป็นจุดแข็งของอาชีพนี้

7.4.4 เครื่องจักร (Machine) หมายถึง เครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตได้แก่ เครื่องนวดดิน เครื่องอัดดิน เครื่องเป็นหมุน เตาเผา ได้พัฒนาขึ้นใช้เองภายในชุมชนทุกอย่าง ดังนั้นเมื่อชำรุดเสียหายก็สามารถซ่อมแซมได้เองเกือบทุกอย่างเครื่องจักรดังกล่าวมีคุณภาพปานกลาง ยกเว้นเตาจะมีปัญหาบ้างในการใช้ฟืนจำนวนมากและเผาอุณหภูมิไม่สม่ำเสมอ แต่ก็ยังถือว่าเครื่องจักรเป็นจุดแข็งของอาชีพนี้เช่นกัน แต่ถ้าพัฒนาเตาให้ประหยัดฟืนและสามารถเผาให้อุณหภูมิสม่ำเสมอได้ทั้งเตาจะเป็นการเสริมความเข้มแข็งในเรื่องนี้ได้

7.4.5 การจัดการ (Management) หมายถึง การบริหารจัดการกิจการเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมดปรากฏว่าผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดไม่มีการวางแผน ไม่มีการจัดองค์กรเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ไม่มีการเก็บข้อมูลเพื่อใช้พัฒนางานของตน จึงถือว่าเป็นจุดอ่อนอย่างยิ่ง วิธีแก้ไขทำได้โดยจัดหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจขนาดย่อมแก่ผู้ประกอบการเป็นระยะ ๆ หรืออาจจะใช้กลุ่มสหกรณ์เป็นองค์กรพัฒนาผู้ประกอบการก็สามารถทำได้

7.4.6 วัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ขาดการไตร่ตรอง (วิเคราะห์)

ชุมชนในชนบทอีสานมีวัฒนธรรมการเอาอย่าง เมื่อเห็นใครทำอะไรสำเร็จก็จะทำตาม ภายใต้อิทธิพลของความอยากรู้อยากเห็นในบังคับให้ทำตาม โดยไม่ได้ศึกษาข้อมูลให้รอบคอบ ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ คือ เมื่อมีปรากฏการณ์เกิดขึ้น ประชาชนจะเห็นหากเป็นปรากฏการณ์ที่ลึกลับเหลวหรือคิดว่าตนเองจะเสียประโยชน์ ก็จะหลีกเลี่ยงไม่ทำตาม แต่ถ้าเห็นว่าประสบผลสำเร็จก็จะดูว่าเขาทำอย่างไร แล้วก็ทำตาม โดยที่ไม่ได้ดูให้ลึกเข้าไปว่าเขาทำอย่างไร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การทำงาน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

รูปที่ 7.1 แสดงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

จากแผนภูมิการเรียนรู้ของชุมชนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในสังคมไทย และในชุมชนเครื่องปั้นดินเผาก็เช่นเดียวกัน เมื่อระยะแรก ๆ ที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผาแต่กิจการยังมีปัญหาจะไม่มีคนสนใจอาชีพนี้เลย เมื่อปี 2537 เป็นต้นมา กิจการเครื่องปั้นดินเผามีมากขึ้น จึงมีผู้สนใจและตัดสินใจทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวนมาก จึงมีกำลังการผลิตสูงเกินความต้องการของตลาดและส่งผลให้ผู้ประกอบการจำนวนมากต้องยุติการประกอบการลงไป การเรียนรู้ของผู้ประกอบการในรูปแบบดังกล่าวแล้ว พบว่า มีจุดอ่อนอยู่หลายประการ ทั้งนี้เกิดขึ้นจากการฝึกฝนและเป็นบางส่วนหรือการสังเกตเพียงผิวเผิน ทำให้เข้าใจการประกอบการผิดพลาดเพราะสิ่งที่เขาสังเกตเห็นและเรียนรู้เป็นเพียงสิ่งที่เขาต้องการรู้และอยู่ในวิสัยที่เขาสามารถเรียนรู้ได้เท่านั้น นายลำพอง คัดทวีได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า เขาเห็นผมสร้างบ้านและฝ่ายการตลาดกลุ่มรับการช่วยเหลือจากแคร์ ซีอาร์ดี เขาก็คิดว่าเรา (ผู้ประกอบการ) มีรายได้ดี ดังนั้นจึงเกิดการเลียนแบบ เช่นเดียวกับคำพูดของนางสำราญ แสงบุญ ที่ว่า เห็นเขาทำแล้วได้ก็เลยทำตามเขาบ้าง อย่างนี้ถือว่าการเรียนรู้ไม่จริง

สรุป ในด้านปัจจัยการผลิตเครื่องปั้นดินเผามีจุดแข็งทางด้านคน วัสดุ เครื่องจักร ส่วนจุดอ่อนได้แก่ ด้านเงิน การจัดการ และนิสัยการลอกเลียนแบบ วิธีแก้ไข คือจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ผู้ผลิตเพื่อร่วมกันดำเนินการ ให้การอบรมแก่นำสมาชิกทั้งความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการขึ้นรูปปรับปรุงเตาเผา อบรมผู้ประกอบการในเรื่องการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นต้น

7.5 โอกาสในการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

จากการศึกษาพฤติกรรมของผู้ประกอบการที่ผ่านมา โอกาสที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์และการรวมกลุ่มกันเคยมีผู้พยายามมาแล้วแต่ล้มเหลว เนื่องจากจำนวนผู้ประกอบการมีมากและไม่มีปัญหาเรื่องการตลาด แต่ในสภาพปัจจุบันที่ผู้ผลิตเหลือน้อยตลาดมีปัญหา จึงเป็นโอกาสที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยใช้จุดแข็งที่มีอยู่ ให้เป็นประโยชน์และขณะเดียวกันก็แก้ไขจุดอ่อนที่มีอยู่ให้หมดไป จนกลายเป็นจุดแข็งในการดำเนินงานต่อไป

7.5.1 อุปสรรคของการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน ได้แก่ ดินมีคุณภาพต่ำ การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์มีจำกัด รูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย การเรียนรู้จากการสังเกตเพียงอย่างเดียว ทำให้มีความรู้จำกัดไม่สามารถประยุกต์ดัดแปลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการจะขาดความรู้ด้านการประกอบการมากที่สุด นอกจากนั้นผู้ประกอบการยังดำเนินการแบบต่างคนต่างทำ จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนและอำนาจต่อรอง

ทางแก้ เนื่องจากผู้ประกอบการมีความรู้ไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงต้องจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในทุก ๆ ด้านและจัดให้มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบการร่วมกัน วิเคราะห์และศึกษาปัญหาร่วมกัน และเพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองและมีพลังในการประกอบการ

7.5.2 บทบาทของโรงเรียนในการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนมีบทบาทเกี่ยวข้องกับอาชีพเครื่องปั้นดินเผาน้อยมาก ปัจจัยที่ทำให้เป็นเช่นนี้เนื่องจากนโยบายของโรงเรียนที่มีต่อชุมชนยังไม่มีชัดเจน แผนการสอนที่เปิดสอนในโรงเรียนไม่เกี่ยวข้องรวมถึงตัวบุคลากรในโรงเรียนไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ ดังนั้นโอกาสที่จะทำให้โรงเรียนมีบทบาทในการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา คือ กำหนดนโยบายให้เกี่ยวข้องและชัดเจน กำหนดการสอนให้มีความสัมพันธ์กับอาชีพนี้ บรรดาอาจารย์สาขาช่างปั้นดินเผา เปิดสอนวิชาเครื่องปั้นดินเผาเป็นวิชาเลือกในโรงเรียน ทำหลักสูตรฝึกอบรมผู้ประกอบการพร้อมทั้งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดฝึกอบรมด้วย โรงเรียนยังสามารถเข้าไปทำหน้าที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ผู้ผลิตเพื่อระดมทุนในการช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพได้อีกด้วย

7.5.3 สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี มีภาระกิจที่จะบริการวิชาการแก่ชุมชนโดยมีสำนักฝึกอบรมทำหน้าที่รับผิดชอบโครงการชุมชนเข้มแข็ง มีวิทยากรชุมชนเข้มแข็งสำหรับฝึกอบรมให้ชุมชนที่มีความต้องการ นอกจากนั้นยังมีบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชน และนักวิจัยที่พร้อมที่จะดำเนินการร่วมกับชุมชน ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปรับองค์กรอีกแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

เนื่องจากชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านปากห้วยวังนองมีศักยภาพในด้าน โครงสร้างพื้นฐาน มีปัจจัยการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้านที่เพียงพอ กอรปกับมีประสบการณ์ในการผลิตมานาน (บางรายถึง 20 ปี) ดังนั้นจึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาอาชีพนี้ให้เข้มแข็งและมั่นคงได้ ถึงแม้ว่าชุมชนจะมีจุดอ่อนในเรื่องของการจัดการและการสร้างกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งก็ตาม แต่จุดอ่อนเหล่านี้จะสามารถแก้ไขได้ โดยฉวยโอกาสที่การตลาดเครื่องปั้นดินเผาตกต่ำผู้ผลิตเริ่มมีปัญหาในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวบรวมผู้ประกอบการที่สมัครใจที่จะร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อจัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาขึ้น โดยร่วมมือกันร่างระเบียบเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิก โดยวิธีการคัดเลือกผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จและเสียสละมาเป็นผู้นำในการดำเนินการ จากนั้นจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินการของผู้ประกอบการ ทั้งนี้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนของผู้ประกอบการ รวมทั้งเทคนิคการผลิตที่เป็นประโยชน์ ร่วมกันกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของกลุ่มให้มีเอกลักษณ์เฉพาะ รวมทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นของชำร่วยและของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว โดยจัดหาตลาดกลางให้สมาชิกได้ใช้ร่วมกัน จัดหาสถานที่ให้เป็นที่แสดงสินค้าของกลุ่ม เพื่อเป็นการสร้างตลาดของผลิตภัณฑ์ต่อไป โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา เข้ามาอบรมให้ความรู้ในสิ่งที่จำเป็นและเปิดสอน

วิชาเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียน เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเครื่องปั้นดินเผาให้นักเรียน ซึ่งจะเปิดโอกาสให้สามารถใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นเข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา

การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ประกอบการ โรงเรียน สภาอุตสาหกรรมจังหวัด และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ดังนั้นจึงต้องใช้การพัฒนาในรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยให้ทุกฝ่ายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และผู้เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

ตำราและเอกสาร

คณะศึกษาโครงการ "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์". ความรักของแผ่นดิน

อันดับที่ 1. กระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็กและชุมชนของเรา . บริษัท เจ ฟิล์มโปรดักส์ จำกัด, 2541

ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคณะ. ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา ชุดภูมิปัญญา 7. กรุงเทพฯ : โครงการวิทยากร, 2541.

นันทิยา ทูตานุวัตรและณรงค์ ทูตานุวัตร. SWOT การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี : 2543.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมูลนิธิภูมิปัญญา. รับวิกฤติเศรษฐกิจโลกปี 2000 เศรษฐกิจยั่งยืน ชุด โลกาภิวัตน์ 10. กรุงเทพฯ : โครงการวิทยากร, 2542.

อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งานวิทยาทศ.กรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะ การวิจัยเกี่ยวกับระบบการศึกษากับชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540.

การประชุม

การประชุมกรรมการเครดิตยูเนียนทวีปราชมงคล. ทบทวนการดำเนินการของสหกรณ์. บ้านนาง สมคิด ภาผล. หมู่ 6 ต.ปทุม, 27 มี.ค. 43

การประชุมผู้นำชุมชน ต.ปทุม. ประวัติความเป็นมาของชุมชน. การประกอบอาชีพชุมชน. ห้องประชุมสภาตำบลปทุม, 8 พ.ค. 43.

การประชุมผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา 1. ประวัติความเป็นมาของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ลักษณะการประกอบการ และสภาพปัญหาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ต.ปทุม ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6, 16 มี.ค. 43.

การประชุมผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา 2. การจัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6. ต.ปทุม, 16 ก.ค. 43.

การประชุมสัมมนาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง. ห้องประชุมโกมุท สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 22 ก.ย. 43.

การสัมภาษณ์

จำลอง จาระงับ. ผ.ญ.หมู่ 1 ประธานอาสาสมัครป้องกันอาชญากรรม. การดำเนินโครงการกำจัดผักตบชวา และปัญหาอาชญากรรม. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ต.ปทุม, 5 ต.ค. 43

- ชัยวัฒน์ ผลสอน. ผู้ประกอบการ การประกอบการและปัญหาการประกอบการเครื่องปั้นดินเผา. โรงงาน 14/1 หมู่ที่ 8. ต.ปทุม, 1 ก.พ. 43.
- เด็ดดวง เรตสันเทียะ. ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ร.ร.ปทุมพิทยาคม..กิจกรรมโรงเรียนสีขาว. โรงเรียนปทุมพิทยาคม, 6 ต.ค. 43
- ทองใบ พงษ์พีระ. ผู้ประกอบการ ประวัติความเป็นมาของการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาและสภาพปัญหาการประกอบการ. หมู่ 6 ต.ปทุม, 15 มี.ย. 43.
- บวร พงษ์พีระ. ผู้ประกอบการ การประกอบการเครื่องปั้นดินเผา สภาพปัญหาและวิวัฒนาการของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา. โรงงานเครื่องปั้นดินเผา หมู่ 11 ต.ปทุม, 9 ก.พ. 43.
- บันเทิง เสพสวัสดิ์. สภาพการบริการสุขภาพในชุมชนและการดำเนินการรณรงค์กำจัดยุงลายป้องกันไข้เลือดออก. สถานีอนามัย ต.ปทุม, 20 มี.ค. และ 5 ต.ค. 43.
- บุญชู คุ่มครอง.ช่างปั้นลาย. การเรียนรู้และการประกอบอาชีพช่างปั้น. โรงงาน นายบวร พงษ์พีระ. หมู่ 11 ต.ปทุม, 8 ก.พ. 43.
- ประกอบ โสมแผ้ว. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และ ผู้ประกอบการ การประกอบการเครื่องปั้นดินเผา และ การรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน. โรงงานเครื่องปั้นดินเผา หมู่ 9 ต.ปทุม, 14 พ.ค. 43
- ประเสริฐ แสงสว่าง. อาจารย์โรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง. การเรียนการสอนวิชาเครื่องปั้นดินเผาในโรงเรียน. 23 ก.พ. 43.
- พงศ์ศักดิ์ คุณเรือง. ผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมพิทยาคม. ศักยภาพ. แผนงานโครงการ และกิจกรรม ของโรงเรียน. 4.พ.ค. 43
- พิสุทธิ บัวแย้ม. ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมพิทยาคม. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. โรงเรียนปทุมพิทยาคม, 20 ก.พ. 43
- ลำพอง คัดทวี. ผู้ประกอบการ สภาพปัญหาการประกอบการเครื่องปั้นดินเผาและสหกรณ์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล. หมู่ 6 ต.ปทุม, 27 มี.ค. 43
- วนิช สงสุข. ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง. การดำเนินการกิจกรรมโรงเรียนสีขาว. โรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง. ต.ปทุม, 6 ต.ค. 43.
- วันคำ ธรรมวงศ์. ผู้ประกอบการ. ประวัติชุมชน และปัญหาการประกอบการเครื่องปั้นดินเผา. 28. ก.พ. 43.
- วิชัย ศิริบุรณ์. ผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมพิทยาคม. 1 พ.ค. 44
- วันทา เวชคง.กำนัน ต.ปทุม ประวัติอาชีพเครื่องปั้นดินเผา สภาพปัญหาการปกครอง ต.ปทุม. ที่ทำการกำนัน หมู่ 4 ต.ปทุม, 15 มี.ค. 43.

วันคำ ธรรมวงศ์. ผู้ประกอบการ. ประวัติชุมชน และปัญหาการประกอบการเครื่องปั้นดินเผา. 28. ก.พ. 43.

วิชัย ศิริบุญ. ผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมพิทยาคม. 1 พ.ค. 44

วันทา เวชฌ.กำนัน ต.ปทุม ประวัติอาชีพเครื่องปั้นดินเผา สภาพปัญหาการปกครอง ต.ปทุม. ที่ทำการกำนัน หมู่ 4 ต.ปทุม, 15 ม.ค. 43.

สงวน อ้วนล้ำ. ผู้อาวุโส ประวัติความเป็นมาของชุมชน การดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 2,4 . วัดมงคลโกวิทาราม, 20 ต.ค. 43

ลมไทย ทินพัฒน์. ผู้ประกอบการ การเรียนรู้อาชีพและช่าง การประกอบการ สภาพปัญหาของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา. 162 หมู่ 6 ต.ปทุม, 24 ม.ค. 43

สมยศ ถิ่นปทุม. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 ต.ปทุม และผู้ประกอบการ การประกอบการเครื่องปั้นดินเผา. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ต.ปทุม, 26 ม.ค. 43.

ลมัย นำผล .ประธานศูนย์ประสานงานมูลนิธิเกษตรกรไทย ต.ปทุม การดำเนินการมูลนิธิเกษตรกรไทย. หมู่ 4 ต.ปทุม, 5 ต.ค. 43.

ไสว ภาผล. ผู้ประกอบการที่หยุดกิจการแล้ว. สภาพปัญหาการประกอบการและปัจจัยที่ทำให้หยุดกิจการ. 79 หมู่ 4 ต.ปทุม, 18 ก.พ. 43.

สุบิน พิมพ์กรรม. ประธานกรรมการลอยกระทง. กิจกรรมลอยกระทง.ปทุม. วัดมงคลโกวิทาราม. ต.ปทุม, 5 ต.ค. 43.

อุบลรัตน์ งอกงาม.ประธานกลุ่มสตรี ต.ปทุม. การดำเนินงานกลุ่มสตรี ต.ปทุม. บ้านเลขที่ ต.ปทุม, 5 ต.ค. 43

ภาคผนวก

รายงานการประชุมผู้ประกอบการโครงการศึกษาการเรียนรู้
เครื่องปั้นดินเผาชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง
ครั้งที่ 1

ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 บ้านท่าเตาไห ต.ปทุม อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
วันที่ 16 มีนาคม 2543

ผู้เข้าประชุม

1. คณะวิจัย

1.1 ผศ. เวช	หกพันนา	หัวหน้าโครงการ
1.2 อาจารย์จิตรกร	โพธิ์งาม	นักวิจัย
1.3 อาจารย์วิมลฉัตร	มีหนองหว่า	นักวิจัย
1.4 อาจารย์วีระศักดิ์	จารแพทย์	นักวิจัย
1.5 น.ส. ปิยะนันท์	กรินรักษ์	ผู้ช่วยนักวิจัย

2. ผู้ประกอบการ

2.1 นายเพชร	สาเมธ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6
2.2 นายสนธยา	โสภา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6
2.3 นายสมชาย	สายโสภา	หมู่ 6
2.4 นายผาแดง	สายโสภา	หมู่ 6
2.5 นายชาติ	มากดี	หมู่ 6
2.6 นายสมหมาย	อ่อนผิว	หมู่ 6
2.7 นายสมหมาย	วิเศษชัย	หมู่ 6
2.8 นายบวร	พงษ์พีระ	หมู่ 6
2.9 นายสอน	ภาผล	หมู่ 6
2.10 นายอ่อนสี	ทวีสุข	หมู่ 6
2.11 นางสาวสอน	พันธ์มูล	หมู่ 6
2.12 นางแดง	ภูลา	หมู่ 6
2.13 นางวันคำ	ธรรมวงศ์สี	หมู่ 6
2.14 นางไพรินทร์	บุญผ่อง	หมู่ 6
2.15 นายสมยศ	ถิ่นปทุม	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9
2.16 นายประกอบ	โสมแผ้ว	หมู่ 9
2.17 นายสายัณห์	มากดี	หมู่ 9
2.18 นายสมชาย	แช่กอ	หมู่ 9
2.19 นางสาวพรณี	แช่กอ	หมู่ 9

เริ่มประชุมเวลา 19.00 น.

ระเบียบวาระที่ 1 แนะนำตัวผู้ร่วมประชุม

ระเบียบวาระที่ 2 แนะนำโครงการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อศึกษาว่าอาชีพเครื่องปั้นดินเผา มีกระบวนการเรียนรู้อย่างไร โรงเรียน ฝ่ายปกครองท้องถิ่น มีส่วนเกี่ยวข้องและช่วยเหลืออาชีพนี้อย่างไร รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพตลอดทั้ง วิถีแก้ปัญหา ซึ่งเป้าหมายสำคัญของการวิจัยครั้งนี้คือ ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในขั้นต่อไปอาจเสนอวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน การวิจัยครั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับโรงเรียน สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนตำบล และอีกหลายหน่วยงาน เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ปัญหา

ระเบียบวาระที่ 3 ทบทวนประวัติชุมชน

พ่อสอน ภาผล ได้กล่าวถึงประวัติชุมชนบ้านปากห้วยวังนองว่า ได้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ พ.ศ. 2505 เดิมมีประมาณ 20 หลังคาเรือน โดยจะแยกย้ายกันตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณ หมู่ 2 บ้านสร้างทราย และหมู่ 6 บ้านท่าเตาไห ชาวบ้านส่วนมากประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และปลูกพืชผักสวนครัว จนประมาณปี พ.ศ. 2506 ราชการได้ตัดถนนสมเด็จเจ้าฟ้าฯ ทำให้มีประชาชนย้ายมาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในปี พ.ศ. 2510 ได้ย้ายเข้ามาจับจองที่ดินซึ่งเดิมไม่มีเอกสารสิทธิ์ จนปี พ.ศ. 2515 ทางราชการจึงได้ออกเอกสารสิทธิ์ให้

ระเบียบวาระที่ 4 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินการเครื่องปั้นดินเผา

4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

- นายบวร พงษ์พิระ ได้เล่าถึงที่มาของอาชีพเครื่องปั้นดินเผาชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง ซึ่งมี พ่อสุวรรณ พงษ์พิระ เป็นผู้ริเริ่มโดยนำความรู้ที่ได้จากการไปฝึกปั้นเครื่องปั้นดินเผาที่จังหวัดราชบุรีมาใช้ในการประกอบอาชีพนี้ ได้ตั้งโรงงานครั้งแรกที่หนองลันจี่ (บริเวณหน้าทุ่งศรีเมือง) แต่ภายหลังประสบปัญหา จึงย้ายออกมาตั้งโรงงานใหม่บริเวณกกโพธิ์บ้านท่าทรายโดยได้รับความช่วยเหลือจากพ่อใหญ่พิน ภาผล แบ่งที่ดินให้ และได้ถ่ายทอดวิธีการปั้นโถ้ให้กับ จารหมา น พ่อสอน พ่อหนู พ่อวัด และพ่อทอง (เสียชีวิตแล้ว)

- พ่อสอน ภาผล ได้เรียนรู้วิธีการปั้นจากพ่อสุวรรณ ซึ่งแหล่งปัจจัย ดิน ฟิน ได้จากฝั่งลำน้ำมูล ได้ฝึกการขย เหยียบและนวดดินซึ่งต้องทำเองทั้งหมดเนื่องจากยังไม่มีเครื่องจักร ผลิตภัณฑ์ที่ทำมี ไห โถ

- นายบวร พงษ์พีระ ได้กล่าวถึงการประกอบการของพ่อสุวรรณหลังจากได้มาตั้งโรงงานใหม่ ว่า เริ่มประสบปัญหาอีก เนื่องจากคนงานไม่รับผิดชอบต่องานพ่อสุวรรณต้องทำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายเอง ส่วนหนึ่งให้ภรรยาไปขายแถววัดทุ่งศรีเมือง

- พ.ศ. 2507 พ่อสุวรรณได้ขอทุนจากอุตสาหกรรมจังหวัดมาช่วยฟื้นฟูจำนวน 20,000 บาท ขอให้พ่อใหญ่พิน ภาผล ค้ำประกันให้ จึงได้เริ่มกิจการใหม่ แต่เกิดปัญหาอีกจึงล้มเลิกกิจการไปประมาณ 10 ปี ภายหลังกลับมาดำเนินกิจการเผาอิฐ (ใช้เตาเผาแบบปิรามิด) และล้มเลิกกิจการอีก มาเริ่มต้นใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2510 โดยมี อ. พิศ ชูศักดิ์ ได้แนะนำการทำโรงงานกระเบื้อง นายบวร ลูกพ่อสุวรรณได้ฝึกปั้นกระถางและต่อมาได้ปั้นกระปุกอมสินรูปสัตว์ ซึ่งจำหน่ายได้ดีได้ปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์มาเรื่อย ๆ

- พ.ศ. 2518 อาจารย์ เหวง จันทรสว่าง และ อาจารย์สุเทพ จากวิทยาลัยครูอุบลราชธานี มาสั่งปั้นกระถาง และเชิญนายบวรไปสาธิตให้นักศึกษาชม

- พ.ศ. 2521 เริ่มมีไฟฟ้าใช้ อาจารย์โรงเรียนปทุมพิทยาคมได้ศึกษาวิธีปั้น และ วิธีทำเป็นหมุนไฟฟ้า จนสามารถนำมาใช้ปั้นได้จริงแต่หยุดไม่ได้ ดังนั้นนายบวรจึงนำแนวความคิดดังกล่าวไปศึกษากับร้านกรุงไทยกลการ จึงได้ประดิษฐ์เป็นหมุนชนิดใช้ไฟฟ้าชนิดที่คล้ายคลึงกับที่ใช้ในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังได้ประดิษฐ์เครื่องนวดดินขึ้นมาใช้แทนการเหยียบดิน ทำให้สามารถปั้นได้ง่ายเตรียมดินง่าย และสะดวกสบายขึ้น ทำให้ผู้สนใจอาชีพนี้มากขึ้น

- พ.ศ. 2523 เกิดปัญหากระถางไม่มีคุณภาพดีเท่ากับที่ปากเกร็ด อาจารย์มนัส ชุมสาย ได้มอบหนังสือหลักเซรามิกส์ของอาจารย์ทวี พรหมฤทธิ์ ให้นายบวรทำให้ได้ศึกษาวิธีเคลือบเกลือ ได้คิดประดิษฐ์เครื่องนวดดิน พ่อสอน ภาผล ได้ตั้งโรงงานขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ช่วงนี้ขยายกิจการมากโดยเฉพาะช่วงที่ประชาชนนิยมต้นไม้ประเภทว่าน ข้างเผือก จันทร์ขาว บอนสี ฯลฯ

- พ.ศ. 2525 กิจการรุ่งเรืองมาก ต่อมาพ.ศ. 2530 จำนวนโรงงานเพิ่มปริมาณมากขึ้น นายบวรจึงได้เริ่มปั้นครก ในปีนี้องค์กรเครือข่ายได้เข้ามาช่วยเหลือ โดยมาเยี่ยมชม และแนะนำให้พ่อค้ามาสั่งซื้อกระถาง ได้ผลิตกระถางส่งขายประเทศเนเธอร์แลนด์และได้แนะนำให้ตั้งกลุ่มชุมชนเครื่องปั้นดินเผา โดยมีพ่อสุวรรณเป็นผู้ดำเนินการ

4.2 การเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพเครื่องปั้นดินเผา วิธีการผลิต การตลาดชนิดผลิตภัณฑ์

- เกิดการเรียนรู้โดยส่งลูกหลานมาฝึกหัดเป็นลูกมือฝึกปั้นใช้เวลา 5 - 6 เดือน ก็สามารถขึ้นรูปได้

- คุณสุพรรณิ เริ่มดำเนินกิจการปี 2539 เริ่มต้นทำกระถางก่อนต่อมาทำครก ซึ่งสร้างรายได้ดีกว่าเป็นเจ้าของกิจการแต่ตนเองไม่ได้ต้องจ้างช่างมาช่วย

- พ่ออ่อนสี เริ่มลงทุนจำนวน 25,000 บาท เป็นเจ้าของกิจการแต่ตนเองไม่ได้ เมื่อเกิดปัญหา เช่น เรื่องการตลาด การจัดการ เทคนิค ก็จะสอบถามผู้ดำเนินการก่อน

4.3 ปัจจัยการผลิต

- ผศ. เวช ได้แสดงความคิดเห็นว่าเครื่องปั้น เครื่องนวดดิน เริ่มจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เครื่องจักรเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นซึ่งช่วยให้การทำงานเร็วขึ้น

4.4 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ปัญหา

ผู้ประกอบการ ได้สรุปปัญหา อุปสรรค และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ดังนี้

- นายประกอบ ได้สรุปปัญหาการประกอบการเกิดจากองค์กรรัฐไม่ได้ประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานเพราะผู้ประกอบการรวมกลุ่มกันไม่ได้ ขาดความเข้าใจกัน

การตลาดไม่แน่นอน พื้น ดินมีราคาแพง ควรรวมกลุ่มกันเพื่อจะได้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า นายทุน และองค์การเครือข่ายที่ช่วยส่งเสริมนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ดี สมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจกันปัจจุบันยังไม่ล้มเลิกกิจการ เป็น สหกรณ์เครดิตยูเนียน

- ผู้ใหญ่เพชร ได้บอกว่าขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ ไม่เคยมีหน่วยงานใดมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการ ราชการเข้ามาดูแลแต่ไม่ต่อเนื่องและปัญหาการล้มเลิกกิจการเพราะการตลาด ผู้ที่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้เพราะขายแข่งกัน ซึ่งคุณภาพไม่ดี

- ผศ. เวช เสนอแนะว่าควรได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสหกรณ์

- พ่ออ่อนสี กล่าวถึงการรวมกลุ่มว่าไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกา ทำให้ต้องล้มเลิก

- ผู้ใหญ่สมยศ เสนอแนะว่าการรวมกลุ่มอาจแก้ปัญหาไม่ได้ เพราะปัจจัยโดยเฉพาะ ดิน พื้น ซึ่งมีตามธรรมชาติอาจหมดไป และอีกปัจจัยหนึ่งคือการตลาดซึ่งไม่แน่นอน อนาคตอาชีพเครื่องปั้นดินเผา จึงไม่แน่นอนและอีกปัญหานึงคือขาดบุคลากร เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นช่างติดยาเสพติด ต้องไปบำบัดทำให้เสียเวลา ขาดคนงานต้องจ้างคนอื่นมาช่วย

- ผศ. เวช เสนอแนะว่า ผลิตภัณฑ์ควรมีเอกลักษณ์ มีการควบคุมคุณภาพมีมาตรการรองรับ

ระเบียบวาระที่ 5 ผลกระทบจากอาชีพเครื่องปั้นดินเผาต่อเศรษฐกิจและสังคม

- อาชีพเครื่องปั้นดินเผามีผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ทำให้เศรษฐกิจดี มีเงินใช้จ่าย ฟูมเฟื่อย ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาคือ ลูกจ้างคนงานติดยาเสพติด ซึ่งนายสมชาย แซ่กอได้แสดงทรรศนะว่า อาชีพนี้ไม่ได้ส่งเสริมให้คนติดยาเสพติดแต่ที่ติดเพราะตัวบุคคล

นอกจากนี้ยังมีผลต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพราะเตาเผาปล่อยควันทำให้เกิดมลภาวะ ซึ่งอาจเกิดการไต่ยางรถยนต์จุดฟืนที่เปียกในฤดูฝน วิธีแก้ไขควรใช้ฟืนแห้งและเลิกไต่ยางจุดฟืน และอีกวิธีหนึ่งคือ กระตุ้นเศรษฐกิจให้ดี แล้วจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชุมชน

- ผศ. เวช ได้สรุปผลการประชุมดังนี้

จะประมวลปัญหา อุปสรรค มาให้ผู้ประกอบการช่วยเพิ่มเติมแก้ไข ประมาณเดือนเมษายน พฤษภาคม ศกนี้ จะจัดประชุมใหญ่ และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการประชุมเป็นอย่างดียิ่ง

เลิกประชุมเวลา 23.00 น.

**สรุปปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข
ในการดำเนินกิจการเครื่องปั้นดินเผาชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง**

จากการดำเนินกิจการอาชีพเครื่องปั้นดินเผามามีปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1. ปัญหาด้านผลผลิต เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ทำออกมาไม่ได้มาตรฐาน ขาดคุณภาพ ทำให้ต้องจำหน่ายในราคาถูกหรือจำหน่ายไม่ได้เลย
2. ปัญหาด้านปัจจัย โดยเฉพาะดิน พื้นที่จะใช้ในการปั้นและเผามีราคาแพง ทำให้ต้นทุนสูง และนอกจากนี้ปัจจัยด้านบุคลากรก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีส่วนผลกระทบต่อ การดำเนินกิจการ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นตัวสำคัญในการปั้นต้องติด เพลย์ติดต้องนำไปบำบัดรักษา ทำให้ต้องจ้างคนงานอื่นมาช่วยเป็นการเพิ่มรายจ่าย ผู้ ประกอบการขาดความเข้าใจกัน ไม่เข้าใจกันและกันไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่ม ทำให้ขายได้ราคาต่ำ
3. ปัญหาด้านการตลาด การตลาดไม่แน่นอน ผู้ประกอบการแข่งขันกัน ผู้ที่ล้มเลิก กิจการไปเพราะปัญหาด้านการตลาดนั่นเอง
4. ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐไม่มีหน่วยงานใดมาอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการ ขาดการประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ ผู้ประกอบการได้เสนอแนะวิธีแก้ไขปัญหาดังนี้

1. ควรจัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา เพื่อจะได้สามารถต่อรองกับพ่อค้าคนกลางได้ ทั้งในด้านปัจจัย โดยเฉพาะดินและฟืน และในด้านการตลาด
2. ในด้านผลิตภัณฑ์ ควรมีเอกลักษณ์ มีการควบคุมคุณภาพและมีมาตรฐานการรองรับ
3. ปัญหาการรวมกลุ่มผู้ประกอบการ อาจเกิดปัญหาตามมา เพราะถ้ามีแหล่งขายจุดเดียว ผู้ซื้ออาจไปซื้อจากแหล่งอื่น เช่น ที่ท่าอุเทน นครพนม จ.นครพนธ์ และ กรุงเทพฯ อาจแก้ไขปัญหานี้ไม่ได้ เพราะปัจจัย ดิน ฟืน อาจหมดไป อนาคตอาชีพนี้จึงไม่แน่นอน

นางวิมลฉัตร มีหนองหัว
(ผู้บันทึกการประชุม)

สรุปผลการประชุมกลุ่มผู้ประกอบการ
โครงการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านปากห้วยวังนอง
ณ บ้านนายลำพอง คัดทวี หมู่ 6 ต. ปทุม อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
27 มีนาคม 2543 เวลา 18.00 - 21.00 น.

ผู้ร่วมประชุม

1. คณะวิจัย
 - 1.1 ผศ.เวช หกพันนา
 - 1.2 อ.วิมลฉัตร มีหนองหว้า
 - 1.3 น.ส.ปิยะนันท์ กรินรักษ์
2. กลุ่มผู้ประกอบการ
 - 2.1 นายทวี ทิณพัฒน์
 - 2.2 นางสมคิด ภาผล
 - 2.3 นายลำพอง คัดทวี

หัวข้อประชุม ผู้สนับสนุนและการรวมกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา
 มีผู้ให้การสนับสนุนและการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. องค์กรภาครัฐ
 2. สหกรณ์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล
 3. กลุ่มส่งเสริมอาชีพตำบลปทุม
1. องค์กรภาครัฐ เข้ามาสนับสนุนในระหว่างปี 2534 - 2539 รูปแบบการช่วยเหลือ
- ปี 2534 - ได้เข้ามาเพื่อทำความรู้จักกับผู้ประกอบการ
- ปี 2537 - ให้การสนับสนุน เครื่องจักร เครื่องมือ เช่น เครื่องปั้น แท่นปั้น ชี้นวางของ การจัดตั้งโรงงาน
- ปี 2539 - สนับสนุนเงินทุนจำนวน 200,000 (สองแสนบาท) โดยให้แบบไม่มีดอกเบี้ยมาช่วยจัดการด้านการตลาด เนื่องจากประสบปัญหาขายไม่ได้ ได้ติดต่อพ่อค้า มารับซื้อผลิตภัณฑ์จัดจำหน่ายโดยกลุ่ม มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงคือ นายสุวิทย์ แสนทวีสุข (หมู่ 6) ให้สมาชิกได้ออมเงิน

ปัญหาจากการจัดตั้งกลุ่ม

1. สมาชิกกู้เงินทุนหมุนเวียนแล้วยังไม่ส่งคืน
2. เหมืองถูกเลิกเดินเก็บเงินจากสมาชิก
3. กรรมการกลุ่มไม่รับผิดชอบ เช่น เจ้าหน้าที่หน่วยขายและบัญชีทุจริตโดยนำเงินสดไปใช้ส่วนตัว

วิธีแก้ปัญหา

- ได้รวบรวมเก็บเงินคืนเจ้าของเงินองค์กรแคร์ ขณะนี้มีสมาชิกค้างอยู่ 3,000 บาท (สามพันบาท) กลุ่มองค์กรแคร์ จึงได้ล้มเลิกไปในปี 2539 ระยะเวลาที่ดำเนินการอยู่ประมาณ 1 ปี

2. สหกรณ์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล ที่มา

หลังจากกลุ่มองค์กรแคร์ได้ล้มไปแล้วในปี 2539 สมาชิกกลุ่ม คือ นายลำพอง คัดทวี เกิดแนวความคิดว่าถ้าหากไม่มีองค์กรแคร์ให้ความช่วยเหลือ สมาชิกกลุ่มก็น่าจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงได้ไปร่วมประชุมเพื่อศึกษาหลักการที่กรุงเทพฯ ฯ เมื่อกลับมาได้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล ในระยะแรกมีสมาชิก 7 - 9 คน ภายหลังจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จำนวนสมาชิกสูงสุด 98 คน ปัจจุบันเหลือ 61 คน และในปี 2539 ได้จดทะเบียนเป็น สหกรณ์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล คณะกรรมการบริหารทั้งหมด 11 คน ประกอบด้วย

1. นายทวี	ทิณพัฒน์	ประธานกรรมการ
2. นางสมคิด	ภาณุ	รองประธาน
3. นางอภิญญา	พงษ์พีระ	เลขานุการ
4. นายลำพอง	คัดทวี	เหรัญญิก
5. นายสมไทย	ทิณพัฒน์	กรรมการ
6. นายรุ่ง	ปทุมมา	"
7. นายนิคม	แสนวิสุข	"
8. นายฉลาด	จันทร์สิงห์	"
9. นางเปรมวดี	ทิณพัฒน์	"
10. นางผกาภรณ์	แสนวิสุข	"
11. นางสุมาลี	พงษ์พีระ	"

วิธีดำเนินการ จัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ โดยให้สมาชิกออมเงินนั้นละ 10 บาทและให้สวัสดิการการเงินกู้แก่สมาชิก อสมากอมสูงสุด 50,000 บาท / 40,000 บาท และ 30,000 บาท ตามลำดับ ส่วนสมาชิกโดยทั่วไปมีเงินออม 4,000 - 5,000 บาท ในการเก็บเงินออมนั้นนั้น เหรัญญิก จะเดินไปเก็บตามบ้านสมาชิก

ปัญหา

- เริ่มเกิดปัญหาประมาณปี 2540 - 2541 เนื่องจากเศรษฐกิจไม่ดียอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่ำ และวิธีการปล่อยเงินกู้ไม่รัดกุม คือสมาชิกกู้เงินได้มากกว่าจำนวนเงินหุ้นของตนเองมากทำให้เกิดปัญหาดังนี้

1. สมาชิกเริ่มออมน้อยลงจนปัจจุบันไม่มีการออมเลย
2. สมาชิกเป็นหนี้กลุ่ม จากที่มีเงินหุ้นทั้งหมด 242,999 บาท มีหนี้ค้างชำระทั้งหมด 226,566 บาท

ข้อเสนอแนะวิธีแก้ไข

สมาชิกกลุ่ม

นายลำพอง คัดทวี

1. จะไม่ล้มเลิกการตั้งกลุ่ม แต่จะได้ไปพบกับสมาชิกเพื่อเชิญชวนให้ร่วมออมต่อไป
2. อาจจะใช้มาตรการทางกฎหมาย คือฟ้องศาลแต่สหกรณ์อำเภอไม่สนับสนุนเพราะ

ไม่คุ้มค่า

คณะวิจัย

ผศ.เวช หกพันนา

1. ควรมีการประนอมหนี้ เช่นออมเดือนละ 100 บาท แล้วหักแบ่งเป็น เงินออม และใช้หนี้กลุ่ม
2. ควรระดมกลุ่มใหม่ คัดเลือกจากสมาชิกชั้นหนึ่งร่วมกับคณะกรรมการอีก 11 คน เมื่อเข้มแข็งจึงขยายวงออกไป
3. คณะกรรมการบริหารควรแจ้งข่าวสารการดำเนินกิจการในรูปแบบจดหมาย หรือ ให้ออกระบายข่าวประจำหมู่บ้าน (ที่ผ่านมาไม่เคยใช้เลย)

ข้อสังเกต

ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเพราะการดำเนินงานของกลุ่มโตเร็วเกินไป และ รับสมาชิกโดยไม่มีการคัดเลือก

รายงานการประชุมผู้นำชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง
ณ หอประชุมสภาตำบลปทุม (หอประชุมศาลาเอนกประสงค์)
วันที่ 8 พ.ค. 2543
เวลา 19.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ผศ. เวช	หกพันนา	หัวหน้าโครงการ
2. อาจารย์วิมลฉัตร	มีหนองหว่า	นักวิจัย
3. อาจารย์วีระศักดิ์	จารุแพทย์	นักวิจัย
4. อาจารย์จิตรกร	โพธิ์งาม	นักวิจัย

ผู้นำประชุม

1. นายจำเนียร	ชุมจันทร์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2
2. นายสมยศ	ถิ่นปทุม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3
3. นายแก้ว	จันลัดย	อบต. หมู่ 2
4. นางวันคำ	ธรรมวงศ์สี	"
5. นายสอน	ภาผล	"
6. นายสมพงษ์	วิภาคาร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2
7. นางแดง	ภูลา	ผู้ประกอบการ
8. นางศิริเพ็ญ	วงศ์ตรี	
9. นายสงวน	อ้วนล้ำ	ประธานชมรมผู้ปกครองและครู ร.ร ปทุมพิทยา

วาระการประชุม

วาระที่ 1 แนะนำตัวผู้เข้าประชุม

วาระที่ 2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุม

วาระที่ 3 การเสวนาสภาพทั่วไปของชุมชน

3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนนี้คือ ปลัดฤทธิ์ นายเผ้า ขจัดภัย ได้ย้ายเข้ามาอยู่พร้อมกัน

ปี พ.ศ. 2510 บ้านปากห้วยวังนองขึ้นกับตำบลปทุม เป็นหมู่ 7

ปี พ.ศ. 2519 แยกเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ 7 และ นายสงวน อ้วนล้ำ เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8

หลังจากได้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองอุบลราชธานี จึงได้ย้ายตำบลปทุมมาตั้งที่บ้านปากห้วยวังนอง ได้ตั้งหมู่บ้านใหม่นี้

หมู่ 7 เดิม ตั้งเป็นหมู่ 1 ชื่อบ้านปากห้วยวังนอง มีนายเผย ศรีคาม เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่ 8 เดิม ตั้งเป็นหมู่ 2 ซึ่งบ้านสร้างทราย มีนายพรหม บัวแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงได้แยกหมู่บ้านใหม่เพื่อให้สะดวกในการปกครอง ตามลำดับดังนี้

พ.ศ. 2522	แยกหมู่ 1 เป็นหมู่ 3 นายสลาง ดอนแก้ว	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
	แยกหมู่ 2 เป็นหมู่ 4 นายอำคา สมสวย	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
พ.ศ. 2527	แยกหมู่ 3 เป็นหมู่ 5 นายพรหมา อ่อนฉิว	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
	แยกหมู่ 1 เป็นหมู่ 6 นายเพชร สาเมฆ	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
พ.ศ. 2529	แยกหมู่ 2 เป็นหมู่ 7 นายวิจิตร กอบัว	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
พ.ศ. 2538	แยกหมู่ 3 เป็นหมู่ 8 นายจิม จินามณี	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
พ.ศ. 2540	แยกหมู่ 5 เป็นหมู่ 9 นายสมยศ ถิ่นปทุม	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม คณะนักวิจัยจะสืบค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่ว่าการอำเภอ เพื่อความถูกต้อง และชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง

3.2 สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชน

ได้ให้กลุ่มผู้นำตรวจสอบข้อมูลเดิม และได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพดินในบริเวณนี้ คือ พื้นที่ด้านทิศเหนือ (ม.2,ม.4,ม.7) มีสภาพเป็นดินทรายปนดินเหนียว (ทรายไหลแล้ง) หรือทรายซี้เปิด พื้นดินด้านทิศใต้ (ม.1, ม.3, ม.5, ม.6, ม.8, ม.9) มีสภาพดินเหนียว ซึ่งเป็นบริเวณที่เลาะเรือยมน้ำมูล

3.3 โครงสร้างทางสังคม ระยะเริ่มแรก

- ผศ. เวช หกพันนา ได้กล่าวถึงโครงสร้างทางสังคมในระยะเริ่มแรกว่าเมื่อยังไม่มีสายการปกครองนั้นนับถือญาติพี่น้อง ต่อมาพอเริ่มมีการปกครองจึงเปลี่ยนเป็นโครงสร้างแบบแนวตั้ง
- ผญบ. จำเนียร ได้บอกว่าเมื่อยังไม่มีผู้ใหญ่บ้าน ก็ปกครองกันเองโดยนับถือผู้อาวุโสเหมือนพ่อปกครองลูก ที่ย้ายมาจากถิ่นอื่นเมื่อมาอยู่รวมกันก็ได้ให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโสในชุมชนผู้ที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่หลายกลุ่ม เช่นมาจากอำเภอพิบูลมังสาหาร (ซึ่งชำนาญการปลูกพืชผัก) อำเภอตระการพืชผล อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอตาลสุม บ้านค้อกุลาด บ้านผาแก้ว บ้านแคน บ้านดงบัง เป็นต้น

ระยะปัจจุบัน ลักษณะโครงสร้างเปลี่ยนไป ดังนี้

- ด้านการปกครอง ได้แก่ผู้นำที่เป็นทางการ เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน
 - ด้านการพัฒนา เช่น คุ่มบ้านนาหว้า (ย้ายมาจากอำเภอพิบูล)
- คุ่มนากระแซง (ย้ายมาจากอำเภอเดชอุดม)
- ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่กลุ่มเกษตรกรทำสวนตำบลปทุม (ม. 2) ดำเนินการระหว่างปี 2523 – 2526 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (ม.2 , ม.4)
 - ด้านสาธารณสุข กลุ่มกองทุนยา ดำเนินการ ปี 2522 – 2527
 - ด้านอาชีพ กลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

- กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล

- กลุ่มอาวโตะในชุมชน ได้ร่วมกันรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุตำบลปทุม ผู้รับผิดชอบคือสถานีอนามัยตำบลปทุม ประธานกลุ่มคือนายยู สาเมธ (ม.6) ลักษณะการดำเนินการคือเก็บเงินเป็นค่าบำรุงและเพื่อให้มาปณิกิจศพ และอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มมาปณิกิจสงเคราะห์ในหมู่บ้านรวมกลุ่มกันทั้งตำบล สมาชิกทั่วไปใครจะสมัครก็ได้ในชุมชนแห่งนี้อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีกลมเกลียว ไม่มีความขัดแย้งกัน ร่วมมือกันพัฒนาชุมชน ส่วนในด้านการปกครองนั้นก็มีข้อขัดแย้งทางด้านความคิด เช่น มีกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับกลุ่มพัฒนาตำบลปทุม

3.4 ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน

ในชุมชนนี้ยังยึดถือจารีต ขนบประเพณีอย่างเคร่งครัดแม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือยึดถือ ฮีต 12 คอง 14 ดังนี้

1. เดือนอ้าย	บุญเข้ากรรม	คณะสงฆ์จะไปร่วมทำบุญที่วัดศรีแสงทอง
2. เดือนยี่	บุญคูณลาน	ไม่ได้ถือปฏิบัติเนื่องจากไม่ได้ทำนา
3. เดือนสาม	บุญข้าวจี	ไม่ได้ถือปฏิบัติเนื่องจากไม่ได้ทำนา
4. เดือนสี่	บุญมหาชาติ	
5. เดือนห้า	บุญสงน้ำพระ	
6. เดือนหก	บุญบั้งไฟ	ไม่ได้ทำเนื่องจากไม่มีปูตา
7. เดือนเจ็ด	บุญกลางบ้าน	
8. เดือนแปด	บุญเข้าพรรษา	
9. เดือนเก้า	บุญข้าวประดับดิน	
10. เดือนสิบ	บุญข้าวสาก	
11. เดือนสิบเอ็ด	บุญออกพรรษา	
12. เดือนสิบสอง	บุญกฐิน	

ประเพณีที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมมากได้แก่บุญเดือนสี่ หรือ บุญมหาชาติ และบุญกลางบ้าน ซึ่งผู้ร่วมงานจะมีทุกเพศทุกวัย

3.5 การเรียนรู้ของชุมชน

ชุมชนบ้านปากห้วยวังนองมีแหล่งความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเมื่ออยากเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องใดก็จะไปศึกษากับผู้รู้เรื่องนั้น ส่วนวิธีเรียนรู้นั้นใช้วิธีศึกษาจากพ่อแม่ที่ทำเป็นตัวอย่าง ไปสมัครเป็นลูกจ้าง เช่น เครื่องปั้นดินเผา การทำสวน เมื่อมีความชำนาญการก็จะศึกษาจากหนังสือ ตำรา เช่น ในด้านการเกษตรกฎหมายนอกจากนั้นถามปราชญ์ชาวบ้านซึ่งในชุมชนนี้มีหลายคน ดังนี้

ด้านการเกษตร	นายบัว ศรีมันตะ	(หมู่ 9)
	นายจำเนียร ชุมจันทร์	(หมู่ 2)
	นายสมัย นาคผล	(หมู่ 2)

นายกอง หอมหวาน (หมู่ 2)

นางลำพูน สายสมบัติ (หมู่ 6)

ด้านกฎหมาย (ด้านมรดก ที่ดิน ป่าไม้) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ด้านเครื่องปั้นดินเผา นายสอน ภาผล (หมู่ 4)

นายบวร พงษ์พีระ (หมู่ 6)

ด้านวัฒนธรรมประเพณี

- หมอสูตร กำนันวันทา เวชคง (หมู่ 4)

พ่อใหญ่ชาย คำคิล (หมู่ 7)

พ่อใหญ่แพง มากดี (หมู่ 5)

นายบัว ศรีมันตะ (หมู่ 9)

- หมอธรรม พ่อใหญ่กอง หอมหวาน (หมู่ 2)

พ่อใหญ่กม สว่างงาม (หมู่ 1)

- หมอพื้นบ้าน นายแพง มากดี (หมู่ 5) หมอเป่า

นายหมอน ดาวศุกร์ (หมู่ 1) หมอทรง

- หมอสมุนไพร นายคำภา จุมพระบุตร

- หมอดู พ่อใหญ่ชาย คำคิล (หมู่ 7)

ศิลป นายเพชร สามะม (หมู่ 6)

นายสาย แสนทวีสุข (หมู่ 7)

3.6 ทรัพยากรในชุมชน

ทรัพยากรที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพของชุมชนมีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ป่าสาธารณะไม่มี ที่ดินทั้งหมดล้วนเป็นที่จับจองแล้ว
- ดิน มีเป็นจำนวนมาก
- พื้น ไม่มีต้องนำมาจากแหล่งอื่น
- น้ำ มีแหล่งน้ำเพียงพอ เช่นชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยวังนอง หนองปลาเหื่อม

หนองท่มมีจัน อ่างปู้ตา น้ำมูล

3.7 อาชีพชุมชนและผลกระทบจากการประกอบอาชีพชุมชน ในชุมชนมีการประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

- รับราชการ
- รับจ้างทั่วไป
- ค้าขาย
- หัตถกรรม
- เกษตรกรรม

- เครื่องปั้นดินเผา
- ประมง ทั้งจับปลาขายโดยใช้จวน ดักปลา ตกปลา มีประมาณ 20 ครั้วเรือน
- ทำขนมจีน
- หล่อปูนพลาสเตอร์กระปู๋อมลิน

ผลกระทบจากการประกอบอาชีพ อาชีพที่มีผลกระทบต่อชุมชนมีดังนี้

- อาชีพเกษตรกรรม พื้นที่ทำกินน้อยลง มีรายได้สามารถเลี้ยงตัวได้ตลอดปี ทำให้มีฐานะพออยู่พอกิน

- อาชีพทำขนมจีน เนื่องจากมีผู้ประกอบการในชุมชน 6 แห่ง ทำให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อม คือ ส่งกลิ่นเหม็นรุนแรงรบกวน เป็นปัญหาที่มีประชาชนร้องเรียนมาก จนทางราชการคือ สาธารณสุขอำเภอออกมาประชุมผู้ประกอบการให้จัดบ่อพักน้ำเสีย

- อาชีพเครื่องปั้นดินเผา เมื่อเผาผลิตภัณฑ์ทำให้ควันไฟเข้าบ้านก่อความรำคาญแก่ผู้อื่น เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีการร้องเรียนนอกจากนี้ในหมู่ 4 บ้านโนนสมบูรณ์ยังมีปัญหากลิ่นปุ๋ยมูลไก่ของชาวบ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

3.8 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

โรงเรียนในชุมชนซึ่งได้แก่โรงเรียนปทุมพิทยาคมและโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง ได้เคยร่วมกิจกรรมในชุมชนดังนี้

- ด้านกีฬา ชุมชนได้ใช้สนามกีฬาของโรงเรียน จัดการแข่งขันกีฬาของหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนส่งบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งในการดำเนินการแต่ละครั้งบรรลุวัตถุประสงค์
- ด้านประเพณี โรงเรียนได้เชิญคณะกรรมการโรงเรียน ผู้นำชุมชนไปร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ และเมื่อชุมชนได้จัดกิจกรรมโรงเรียนก็ได้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เช่น เป็นกรรมการงานประเพณีลอยกระทงร่วมงานบุญมหาชาตินำภัตตาหารมาถวาย
- กิจกรรมงานพัฒนาชุมชน โรงเรียนเคยนำนักเรียนมาช่วยเก็บผักตบชวาในอ่างเก็บน้ำห้วยวังนอง แต่ปัจจุบันงานพัฒนาเช่นนี้น้อยลงเพราะสภาพของสังคมเปลี่ยนไป
- ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งชุมชนและโรงเรียนต่างร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหานี้โดยชุมชนหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทำให้ปัญหายาเสพติดลดน้อยลงซึ่งเป็นผลมาจากการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ และผู้นำในชุมชนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
- ด้านสาธารณสุข โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการรณรงค์กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย
- งานรัฐพิธี ในชุมชนจะจัดกิจกรรมเนื่องใน วันพ่อแห่งชาติ และ วันแม่แห่งชาติ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการ โรงเรียนก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย และเป็นในการประกอบพิธีการส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น ชุมชนได้มีส่วนร่วม คือ โรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองเคยนำ

นักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ในชุมชนเกี่ยวกับอาชีพเครื่องปั้นดินเผา เพื่อศึกษาวิชา สปช. ในด้านอาชีพนั้นโรงเรียนยังมีบทบาทจำกัดเฉพาะในโรงเรียนไปได้กระจายไปสู่ชุมชน ส่วนมากการแนะนำเรื่องอาชีพจะเป็นหน้าที่ของพัฒนาชุมชน ชาวบ้านเคยมาศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเกษตรยังชีพในโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง

บทบาทของครูเมื่อก่อนที่ยังไม่ได้แบ่งเป็น อบต. เมื่อมีการประชุมครูจะมาช่วยบันทึกการประชุม แต่ปัจจุบันนี้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมเช่น เมื่อมีการประชุมจะมีตัวแทนของโรงเรียนมาร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเช่น ปัญหาเด็กหนีโรงเรียน ปัญหาน้ำดื่มในโรงเรียนไม่สะอาด ปัญหาเกี่ยวกับอาหารกลางวัน เมื่อโรงเรียนประชุมก็เชิญผู้นำในชุมชนไปร่วมด้วย เช่น ประชุมฝ่ายปกครอง ในการทำแผน 5 ปี ของ อบต. มีหน่วยงานจากกระทรวงมหาดไทย เกษตร สาธารณสุข มาร่วมประชุมวางแผน ขาดกระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการร่วมกิจกรรมทางโรงเรียนกับชุมชน คือ ทางโรงเรียนต้องการเงินสนับสนุนจาก อบต. เช่น โรงเรียนบ้านปากห้วยต้องการตู้น้ำเย็น แต่ อบต. ไม่สามารถจัดหาให้ได้

3.9 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อโรงเรียน

ชุมชนต้องการให้บุคลากรในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในด้านอาชีพ โดยครูเป็นผู้ให้ความรู้ด้านวิชาการ เช่น การแนะนำให้กลุ่มสตรีทำไข่เค็ม

ผศ. เวช หกพันนา ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ด้วยฝ่ายบริหารกับฝ่ายผู้นำชุมชนร่วมปรึกษาหารือกันสามารถทำได้ ซึ่งจะเกิดประโยชน์เป็นอย่างยิ่งต่อชุมชน โดยเฉพาะในด้านอาชีพ เพราะครูอาจารย์เก่งในด้านวิชาการ ถ้าทำได้จะเกิดประโยชน์มาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชน

เรื่องอื่น ๆ

ผู้ใหญ่สมยศ ได้กล่าวถึงการตั้งประชาคมหมู่บ้านเพื่อทำประชาพิจารณ์ เพื่อการพัฒนาหรือการทำประชาพิจารณ์แล้วเสนอโครงการเข้าไป จัดลำดับความสำคัญ พิจารณาจำเป็นเสนอ อบต. เพื่อของบประมาณแต่ที่ผ่านมาพบว่า อบต. ทำแผนปฏิบัติจริง แต่ทำงานตามมติสภาทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย หรือความต้องการของประชาชน

ผู้ใหญ่สมยศ กล่าวแสดงความรู้สึก ว่าดีใจที่ครูอาจารย์เข้ามาทำงานวิจัย ช่วยให้ชุมชนได้ทราบประวัติความเป็นมาของตน ส่วนอาชีพของชุมชนนักวิจัยช่วยแก้ปัญหา เพราะเป็นฝ่ายวิชาการ จะได้มาช่วยกันแก้ไขนับว่าเป็นประโยชน์มาก ขอขอบคุณ

แม่วันคำ ได้ขอให้จัดงบประมาณมาช่วยสอนอาชีพในชุมชน หากมีอาชีพเสริมอย่างอื่น ก็ควรได้แนะนำ เพื่อจะได้มีอาชีพอื่นทำบ้าง

ปิดประชุมเวลา 23.00 น.

อาจารย์วิมลฉัตร มีหนองหว้า

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมผู้ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา
บ้านปากห้วยวังนอง
16 กรกฎาคม 2543 เวลา 10.30 น.
ณ บ้านผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6

คณะนำวิจัย

ผศ.เวช หกพันนา

หัวหน้าโครงการ

อ.วิมลฉัตร มีหนองหว่า

อ.วีระศักดิ์ จารุแพทย์

ผู้ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ประมาณ 20 คน

เริ่มประชุม 10.45 น.

ผศ.เวชหารือเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มของผู้ประกอบการว่าจะจัดตั้งเพื่ออะไร และจะทำอย่างไร
คุณเสถียรพรได้ปรึกษาหารือกับผู้ประกอบการแล้วว่าจะรวมกลุ่มกันโดยจะสรรหาประธาน รอง
ประธาน คณะกรรมการ ระเบียบข้อบังคับ และด้วยเหตุผล คือพรรคประชาธิปัตย์ จะช่วยเหลือ
เงินงบประมาณ เป็นเงินทุนหมุนเวียน

ผศ.เวชเสนอแนวทางตั้งกลุ่มต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ปัญหาที่จะแก้ไขคืออะไร ควรเป็นการ
จัดตั้งกลุ่มเพื่อร่วมแก้ไขปัญหามีใช่เพื่อกู้ยืมเงิน และการรวมกลุ่มจะรวมกับกลุ่มเดิมหรือไม่
ในการประชุม สรุปว่า ให้จัดตั้งกลุ่มใหม่ และได้วางระเบียบข้อกำหนดดังนี้

ชื่อกลุ่ม กลุ่มสหกรณ์เครื่องปั้นดินเผาตำบลปทุม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมแก้ไขปัญหากลุ่มซื้อวัตถุดิบ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์
2. เพื่อร่วมกันสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์
3. เพื่อจัดการสถานที่สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิก
4. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของสมาชิก
5. เพื่อร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน
6. เพื่อร่วมกันดำเนินการประกอบธุรกิจของกลุ่ม
7. เพื่อแสวงหาแหล่งเงินทุนมาใช้ประกอบธุรกิจของกลุ่ม
8. เพื่อรับซื้อผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

เงื่อนไขการเป็นสมาชิก

1. มีคุณสมบัติตามข้อกำหนดในสมาชิกข้อใดข้อหนึ่ง

2. ต้องแสดงความจำนงเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร
3. ต้องซื้อหุ้นแรกเข้าอย่างน้อย 10 หุ้น ๆ ละ 10 บาท
4. มีเงินสะสมขั้นต่ำเดือนละ 50 บาท
5. มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเอง และกลุ่ม
6. ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ข้อกำหนดการกู้ยืมเงิน

1. สมาชิกแต่ละคนกู้ได้ไม่เกิน 5 เท่าของหุ้น แต่ไม่เกิน 5,000 บาท
2. การคืนเงินกู้ให้ใช้คืนเป็นงวด ๆ ละ เท่ากัน ภายในเวลา 5 เดือน
3. ดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 12 ต่อปี
4. ดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 6 ต่อปี
5. ต้องมีสมาชิกเป็นผู้ค้ำประกัน 1 คน

การสรรหาคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. นายเพชร สาเมธ	ผู้ใหญ่นบ้านหมู่ 6
2. นายอ่อนสี แสนทวีสุข	
3. นายสุวิชา พูลเพิ่ม	อบต.

คณะกรรมการบริหารกลุ่ม

1. นายเสถียรพร พงษ์พิระ	ประธาน
2. นายวัฒนา แก้วดอน	รองประธาน
3. นางสุภาวดี อินทรวงศ์โชติ	เหรัญญิก
4. นางพิกุล สังข์ทอง	เลขานุการ
5. นายอำคา มากดี	ผู้ช่วยเลขานุการ

บันทึกการสังเกตการณ์
บุญสังฆทานเผือกมัน วัดมงคลโกวิทาราม
วันอาทิตย์ที่ 8 ตุลาคม 2543

ผู้ร่วมงานมีใครบ้าง

ประกอบด้วยประชาชนตำบลปทุม ส่วนมาก ม.1 , ม.2 , ม.4 , ม.10 , ม.6 , ม.11 , ม.7
 กำนันผู้ใหญ่บ้าน ม. 7 , ม.11 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. คณะกรรมการร่วมพัฒนาวัดมงคล
 โกวิทาราม

ประธาน อบต. รวมทั้งหมด ประมาณ 400 คน

เริ่มต้นที่ใคร

คณะกรรมการร่วมพัฒนาวัดมงคลโกวิทาราม ได้ประชุมปรึกษาหารือเมื่อ
 17 กันยายน 2543 เพื่อจัดงานบุญวันนี้ เนื่องจากประเพณีที่สืบเนื่องกันมานานแล้ว
 ซึ่งจะจัดเป็นประจำทุกปีในช่วงเข้าพรรษา

ประสานงานอย่างไร

คณะกรรมการประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านขอความอนุเคราะห์การประชุมสภา
 ชำยตามหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน มีการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุ ไร่ด ปชส.
 ไปตามหมู่บ้าน จัดทำสปรตปชส. งานให้ประชาชนมาร่วมงาน

กระบวนการดำเนินงาน

- ทางวัดพิมพ์ของแจกจ่ายไปตามหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้บริจาคเงินเพื่อสมทบทุนสร้าง
 หอระฆัง ของได้ฝากญาติโยมช่วยแจก

- กำหนดการ

09.00 น. ประชาชนนำข้าวปลาอาหาร คาว – หวาน มาถวายพระสงฆ์ ของหวานส่วนมาก
 ทำจากเผือกมัน รวมมิตร บวดมัน ชาวบ้านนำมาร่วมกันในหม้อใหญ่ จัดเตรียมถวายพระ

- 10.00 น. ฟังกระธรรมเทศนา ผู้เทศนาเป็นพระจากวัดมหาวนาราม (รองเจ้าคณะ
 จังหวัดอุบลราชธานี)

11.0 น. ถวายสังฆทาน

- ยายศรีแพง ทองงาม บริจาคระฆัง เส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 14 นิ้ว

- ในระหว่างพระฉันภัตตาหารเพล มีนักการเมืองตัวแทนปราศรัยหาเสียง

- สจ. นายสิทธิคุณ เทียมประเสริฐ พรรคความหวังใหม่ มอบเงินสมทบสร้างหอระฆัง
 5,000 บาท มอบเงินซื้อแว่นสายตาให้เณร 1,000 บาท ไมค์โครโฟนให้ ม. 7 มอบฐานให้วัด
 น้ำดื่มหลายโหล

- นายอดุลย์ นิลเปรม บริการน้ำดื่ม พรรคประชาธิปัตย์
- นายอุทัย อ้วนล้ำ เลขาฯ สส.เกรียง กัลป์ตินันท์ พรรคไทยรักไทย ประชาชนให้ความสนใจพอสมควรในการกล่าวปราศรัย
- กรรมการวัดฯ รับบริจาคในรูปกรรมการ นอกจากนี้มีการจัดทำต้นเงินบริจาค ได้เงินบริจาคทั้งหมด 2 หมื่น 6 พัน ยี่สิบสองบาท (26,022 บาท) หักค่าใช้จ่ายแล้วเงินส่วนนี้สมทบสร้างหอระฆัง **ปัจจัยบริจาคที่อธิบายกระบวนการนั้น**
 - เนื่องจากเป็นประเพณีที่ทำต่อเนื่องกันมานาน จึงทำให้คนมาร่วมงานค่อนข้างมาก ซึ่งได้ยินคณะกรรมการบางคนพูดว่า “ไม่คิดว่าคนจะมาร่วมงานมากเพียงนี้”
 - ในวันนี้คณะกรรมการเรียนเชิญ คณะกรรมการบริหาร อบต. ปทุม มาร่วมประชุมปรึกษาหารือ การจัดงานลอยกระทง เวลา 13.00 น. และมีนักการเมืองที่สนับสนุนตนเองมาร่วมงาน ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีสมาชิก อบต. มาร่วมงานมาก

ผลที่เกิดระยะสั้น

- ประชาชน-ผู้นำ ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมอันจะส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ช่วยกันคนละไม้คนละมือ จัดสำหรับอาหาร “ผู้หญิงจัด ผู้ชายยก” เป็นภาพที่หาได้ที่วัด
- ประชาชนได้พบปะ พูดคุยกัน สร้างปฏิสัมพันธ์ในหมู่บ้าน จากการที่ได้รับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งมีจำนวนวงอาหารมากเต็มศาลา ทั้งผู้ใหญ่ นักการเมือง ผู้เฒ่าผู้แก่ เด็ก แบ่งอาหารใส่ปันโต ช่วยกันเก็บกวาดบริเวณในศาลา ล้วนแล้วแต่น่าชื่นชม

ผลที่เกิดระยะยาว

ประชาชนศรัทธายึดมั่น ในสถาบันศาสนา การเข้ารับฟังธรรมแสดงให้เห็นว่า วัดบ้าน ยังสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น

- ประชาชนได้เสียสละปัจจัยคนละน้อยนิด แต่ก็ได้รู้จักได้

ข้อสังเกต

- ชาวบ้านนั่งล้อมวงกินข้าวมาก อร่อย แต่กินอึดก็กลับไม่ช่วยเก็บ ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของญาติโยมที่มาวัดเป็นประจำ
- การล้างถ้วยจาน ถ้าเป็นกิจกรรมพิเศษต้องจ้างคนล้าง

สรุปปัญหาของการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง

วันที่ 22 กันยายน 2543

ณ ห้องประชุมโกมุต สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี

การประชุมได้แยกกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอาชีพของเครื่องปั้นดินเผาดำบลพทุม ดังนี้
กลุ่มที่ 1

ปัญหาและอุปสรรค	ผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา	แนวทางแก้ไข
1. พื้น	1. ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น(ขาดแคลน	1. กักตุนในฤดูแล้ง
2. ความขัดแย้ง	2. ไม่มีอำนาจในการต่อรอง	2. ตั้งกลุ่ม (รวมกลุ่ม)
3.การตลาด (การจัดการ)	3. เพื่อขยายงานและสินค้า	3. เพื่อขยายสินค้าออกนอกพื้นที่
4. เงินทุน (ขาดงบประมาณ)	4. ไม่เกิดการขยายงาน	4. หาแหล่งเงินกู้ระยะยาว
5. การแข่งขันของผู้ประกอบการด้านราคา	5. สินค้าขาดคุณภาพ	5. ตั้งกลุ่มรวมกลุ่ม
6. ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน	6. ตลาดไม่กว้าง	6. หาวิทยากรหรือหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ให้ความรู้ (ผู้นำต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง)
7. ดิน,แรงงาน	7. ต้นทุนสูง	7. รวมกลุ่มจัดซื้อเพื่อต่อรองกับผู้ขายแรงงานจ้างเป็นรายเดือน

กลุ่มที่ 2

ปัญหาและอุปสรรค	ผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา	แนวทางแก้ไข
1 ราคาไม่ตรงกัน	1. ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ขายที่ราคาสูงอยู่แล้ว	1. ต้องการราคาที่สูงขึ้น
2.เงินทุนไม่เพียงพอ	2. มีของขายอยู่มากแต่หาตลาดส่งออกขายไม่พอ	2.หาแหล่งเงินทุนเข้ามาเพิ่ม
3.ดินไม่มีคุณภาพขาดแคลน	3.ผลผลิตออกมาไม่ได้คุณภาพตามต้องการ	3.อยากได้ดินที่มีคุณภาพ
4.พื้นราคาสูง	4. เพิ่มค่าใช้จ่ายขึ้น	4.ต้องการได้ราคาต่ำ
5. รูปทางไม่มาตรฐาน	5.ราคาตกต่ำ	5.ทำให้ได้มาตรฐานตามตลาดต้องการ

กลุ่มที่ 3

ปัญหาและอุปสรรค	ผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา	แนวทางแก้ไข
1. ขาดความสามัคคี	1. ต่างคนต่างขาย	1. การรวมกลุ่ม
2. ไม่มีที่ปรึกษาเรื่องการตลาด	2. เมื่อผลิตได้มากแต่ขายไม่ออก	2. ลดการผลิตแต่ให้มีคุณภาพ
3. วัตถุดิบราคาสูงขึ้นแต่ราคาผลิตภัณฑ์ลดลง	3. รายได้ลดลง	3. การรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคา
4. ขาดเงินทุนหมุนเวียน	4. จำเป็นต้องบขายลดราคา	4. ให้องค์การของรัฐให้ทุน
5. ขาดวิทยากรส่งเสริมรูปแบบ	5. ไม่มีสิ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สู้ตลาด	5. ให้องค์การของรัฐมีส่วนร่วม
6. ขาดองค์กรของรัฐที่จะมาส่งเสริม	6. ขาดความรู้และเงินทุน	6. ให้องค์การของรัฐมีส่วนร่วม
7. วัตถุดิบ (ดิน) เริ่มจะหมดลง	7. เลิกกิจการไม่มีงานทำ(เป็นปัญหาของรัฐเรื่องปัญหาการว่างงาน	7. ให้องค์การของรัฐสนับสนุน

กลุ่มที่ 4

ปัญหาและอุปสรรค	ผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผา	แนวทางแก้ไข
1. ขาดเงินทุนหมุนเวียน	1. ไม่มีเงินทุน	1. ขอให้รัฐเข้ามาสนับสนุน
2. ขาดความสามัคคีกัน	2. ขายดีราคาเกิดความแตกแยก	2. รวมกันจัดตั้งกลุ่ม
3. ไม่มีตลาดรองรับ	3. สินค้าขายไม่ออก	3. หาตลาดรองรับ
4. ไม่มีวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต	4. ต้นทุนการผลิตสูง	4. จัดหาวัตถุดิบที่ไม่ทำให้เกิดมลพิษ
5. มีรูปแบบวิธีการซ้ำกัน	5. สินค้าล้นตลาด	5. จัดทำสินค้าที่หลากหลาย
6. คุณภาพของสินค้าไม่ได้มาตรฐาน	6. ทำให้ราคาคงต่ำ	6. กำหนดมาตรฐานของสินค้า
7. ขาดบุคลากรเข้ามาแนะแนวทาง	7. ขาดความเข้าใจในการแก้ปัญหา	7. ให้มีจัดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถแนะแนวทาง

กลุ่มที่ 5

ปัญหาและอุปสรรค	ผลกระทบต่อการพัฒนา อาชีพเครื่องปั้นดินเผา	แนวทางแก้ไข
1.ตลาดการรองรับสินค้า	1.ขายไม่ได้	1.หาตลาดการขายสินค้า
2.วัตถุดิบ-ฟืน	2.ฟืนราคาแพง	2.ตั้งกลุ่มต่อรองซื้อวัตถุดิบ
3.วัตถุดิบดิน	3.ราคาแพง	3.ตั้งกลุ่มต่อรองซื้อวัตถุดิบ
4.แรงงาน	4.ขาดช่างปั้นสินค้า	4.ฝึกช่างฝีมือในกลุ่ม
5.สินค้าด้อยคุณภาพ	5.ราคาต่ำ	5.ปรับปรุงการผลิต
6.ผู้ผลิตแตกความสามัคคี	6.ขายสินค้าตัดราคา	6.จัดตั้งกลุ่มเพื่อขายสินค้า
7.ขาดเงินทุน	7.หนี้สินรุงรัง	7.ขาดความสนับสนุนจากรัฐ